

ФИЛАТЕЛИСТА

ЧАСОПИС САВЕЗА ФИЛАТЕЛИСТА СРБИЈЕ -- БЕОГРАД

STOIRE, 14 JUILLET 1919,

— II.

Филаџелиста

Часопис Савеза филаџелиста Србије

Излази четири пута годишње

Издавач: Савез филаџелиста Србије
Косовска 47, 11000 Београд
За издавача: Никола Љубичић, председник
e-mail: sfs@ptt.rs www.philaserbia.com
Tel/Fax +381 (0) 11 323 09 29

Графичка обрада и припрема
за штампу:
ЈП Пошта Србије - РЈ "Србијамарка"
Марија Влаховић, Јакша Влаховић

Штампа: ЈП Пошта Србије - РЈ "Хибридна пошта"
Тираж: 500 примерака

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР
Одговорни уредник:
Владимир Милић
Секретар уређивачког одбора:
Угљеша Стефановић
Миодраг Р. Вуковић
Никола Љубичић
Зоран Р. Бошковић
Светислав Д. Јелић

Рукописи се не враћају. Марке или други материјал послат због снимања враћамо у препорученом писму или по договору. Прештампавање дозвољено уз навођење извора и аутора, уколико није другачије наведено.

Ставови објављени у текстовима појединих аутора нису нужно и ставови уређивачког одбора, тако да не носимо одговорност за евентуалну штету насталу њиховим објављивањем.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

656.835(497.11)

ФИЛАТЕЛИСТА : часопис Савеза филаџелиста Србије = The Philatelist : journal of Union of Philatelists of Serbia / одговорни уредник Владимир Милић. - Год. 1, бр. 1 (1949) - Београд : Савез филаџелиста Србије, 1949- (Београд : Пошта Србије - РЈ "Хибридна пошта"). - 24 cm

Тромесечно.
ISSN 0430-4063 = Филаџелиста (Београд)
COBISS.SR-ID 16523778

Одговорни уредници Филаџелисте
у периоду 1949-2018:

Александар Ј. Петровић
1949-1953

Душан Драгинчић
1953-1954

Риста Аћимовић
1954-1959

Драгољуб М. Раичевић
1959-1963

Душан Главоњић
1963-1974

Миодраг Р. Вуковић
1974-1977

Јован Рељин
1977-1983

Владимир Прикић
1983-1987 и 1991-1994

Драгољуб Павловић
1987-1989

Мирко Најдановић
1989-1991

Војислав Беговић
1994-1996,
2000-2004,
2009. и 2017-2018

Зоран Станковић
1996-1999

Уређивачки одбор
2006-2009 и 2011-2013

РЈ „СРБИЈАМАРКА“

Палмотићева 2, Београд
Тел +381-11-30 63 260
Факс +381-11-36 41 855
rjsrbijamarka@jp.ptt.rs

Продавница „ФИЛАТЕЛИЈА“

Таковска 7, Београд
Тел +381-11-33 43 248

САДРЖАЈ

Уводник.....	3
Уводна реч новог председника СФС.....	5
Миодраг Р. Вуковић ОПШТИНСКЕ ПОШТЕ У СРБИЈИ 1883 - 1902.....	7
Жером Бургиња Француска војна пошта и цивилна преписка на Балкану по завршетку Првог светског рата [1].....	14
Проф. др. Милан Радовановић ЕНГЛЕСКО-СРПСКА МИСИЈА ХРИСТИЋ.....	23
Ђорђе Радичевић ЈУГОСЛАВИЈА 1945-1951.....	32
Тивадар Гаудењи (Друштво новосадских филателиста) Преглед пригодних жигова првог дана Краљевине Југославије.....	45
Растислав Спевак ПЕТРОВЕЦФИЛА XV-Међународна филателистичка изложба.....	58
Промена тарифе у унутрашњем поштанском саобраћају.....	60
Светска филателистичка изложба у Вухану.....	61
9окно, Крањ, Словенија 5. 9. 2019 – 12. 9. 2019.....	63
EFIRO 2019.....	64
FFE #20 is here!.....	65
Преглед издања Поште Србије у периоду јануар 2019 - јун 2019.....	66
Записник прве редовне седнице Управног одбора СФС.....	74
Укратко.....	77
IN MEMORIAM Др Мирко Царан (1933 – 2019) Поимање филателије као културе.....	78

The Philatelist

Journal of Union of Philatelists of Serbia

Published four times a year by Union of Philatelists of Serbia

Address:

Union of Philatelists of Serbia
Kosovska 47, 11000 Belgrade, Serbia
Tel/Fax +381 (0) 11 323 09 29

CONTENT

Editor's preface.....	3
A Word From The President.....	5
Miodrag R. Vuković MUNICIPAL POST OFFICES IN SERBIA 1883–1903.....	7
Jérôme Bourguignat French military post and civil mail in the Balkans at the end of the first world war (1).....	14
Prof. dr Milan Radovanović Anglo Serbian Mission Christic.....	23
Djordje Radičević Yugoslavia 1945–1951.....	32
Tivadar Gaudenyi The review of the First day commemorative postmarks issued in the Kingdom of Yugoslavia	32
Exhibition: PETROVECPHILA XV.....	58
Serbia: New Postal Rates.....	60
WSC: CHINA 2019 – Wuhan.....	61
Exhibition: 9okno Kranj, Slovenia.....	63
Exhibition: EFIRO 2019, Romania.....	64
FFE #20 is here!.....	65
Post of Serbia-commemorative stamp issues (january-june 2019).....	66
Minutes – Board of Union of Philatelists of Serbia.....	74
Short News.....	77
IN MEMORIAN: Dr Mirko Caran.....	78

УВОДНИК

Филателиста, часопис Савеза филателиста Србије, ове године обележава седамдесети рођендан. У својој седам деценија дугој историји постојања успео је себи да обезбеди значајну улогу када су у питању сакупљачка, истраживачка и излагачка филателија, како у Србији тако и на простору бивше Југославије. Заслуга за то свакако припада уредницима и њиховим сарадницима, који су у различитим условима стварали Филателисту као институцију српске филателије.

Хронологија јавног поштанског саобраћаја у Србији, ове 2019. године диктира обележавање још једног великог догађаја: пре 150 година, 1869. Кнежевина Србија је емитовала поштанске марке са ликом кнеза Милана, касније популарно назване „Миланчићи“. Ова годишњица је заслужила да буде обележена и у том смислу Савез филателиста Србије ће у сарадњи са ПТТ музејом у Београду, 11. децембра ове године организовати предавање угледног српског филателисте господина Предрага Антића у склопу трибине „Култура путем поште - „Миланчићи“ - 150 година штампања“

Скупштина СФС је у априлу ове године изабрала новог председника Николу Љубичића и нове чланове управног одбора. Више о томе на страницама овог броја. Истовремено, заказана је редовна годишња скупштина за децембар ове године.

Тематском изложбом у ПТТ музеју, у Београду, „Уметнички нацрти за поштанске марке (1930-1990)“, обележен је Дан Поште Србије - 7. јуна и 179 година од успостављања јавног поштанског саобраћаја у Србији. Увек са радошћу дочекујемо отварање сваке нове поставке у ПТТ музеју, обзиром да је национална филателистичка изложба последњи пут одржана пре више од 7 година - у априлу 2012. Управо ова тематска изложба у ПТТ музеју требало би да буде увертира прославе 180 година отварања прве поште у Србији, која нас очекује у 2020. години и која мора бити пропраћена и обележена националном филателистичком изложбом. Поштанске марке, писма, дописне карте, разгледнице, поштански формулари и телеграми свакако су део националне културне баштине, који путем филателистичке изложбе адекватно могу да буду представљени културној јавности.

У Пловдиву је од 17. до 20. октобра ове године одржана европска филателистичка изложба, која није имала такмичарски карактер. Изложба се поклапа са избором града Пловдива као европске престонице културе 2019. Идеална прилика коју би свакако требало искористити, имајући у виду да је европска престоница културе у 2021. Нови Сад.

Незаобилазна референтна литература о фалсификатима - часопис *Fakes, Forgeries & Experts* је доживео своје двадесето издање и промовисан је на изложби Стокхолмиа 2019.

Највећи међународни филателистички догађај ове године на свету је свакако светска филателистичка изложба у Кини, одржана у јуну ове године. Осам српских излагача узело је учешће на овој изложби.

И на крају, а ништа мање важна информација да је уређивачки одбор часописа Филателиста почео са радом у новом саставу и на начин који условљавају односно омогућавају тековине 21. века. Више о томе можда у неком наредном броју часописа Филателиста.

Владимир Милић, одговорни уредник

SFK

KOLEKCIONARSKJE AUKCIJE

PRIPREMANJE I VOĐENJE AUKCIJA

FILATELIJE NUMIZMATIKE

RETKE KNJIGE PLAKATI

GRAVIRE AKCIJE

RAZGLEDNICE

OSTALE KOLEKCIONARSKJE

OBLASTI OD PAPIRA

KONSTANTNO PRIMANJE MATERIJALA

ZA DVE AUKCIJE GODIŠNJE

OTKUP I STRUČNA PROCENA

COLECTIONIERS AUCTIONS

PREPARATION AND AUCTION RUNNING

PHILATELY NUMISMATICS

RARE BOOKS POSTERS

ENGRAVINGS SHARES

PICTURE POSTCARDS

OTHER PAPER COLLECTABLES

CONSTANTLY ACCEPTING MATERIAL

FOR TWO YEARLY AUCTIONS

BUYING & EXPERT EVALUATION

SFK GOSPODAR JEVREMOVA 56

11000 Beograd, Serbia

TEL: +381 11 734 39 26 +381 63 201 018

E-MAIL: filakrst@eunet.rs

www.auction-sfk.com

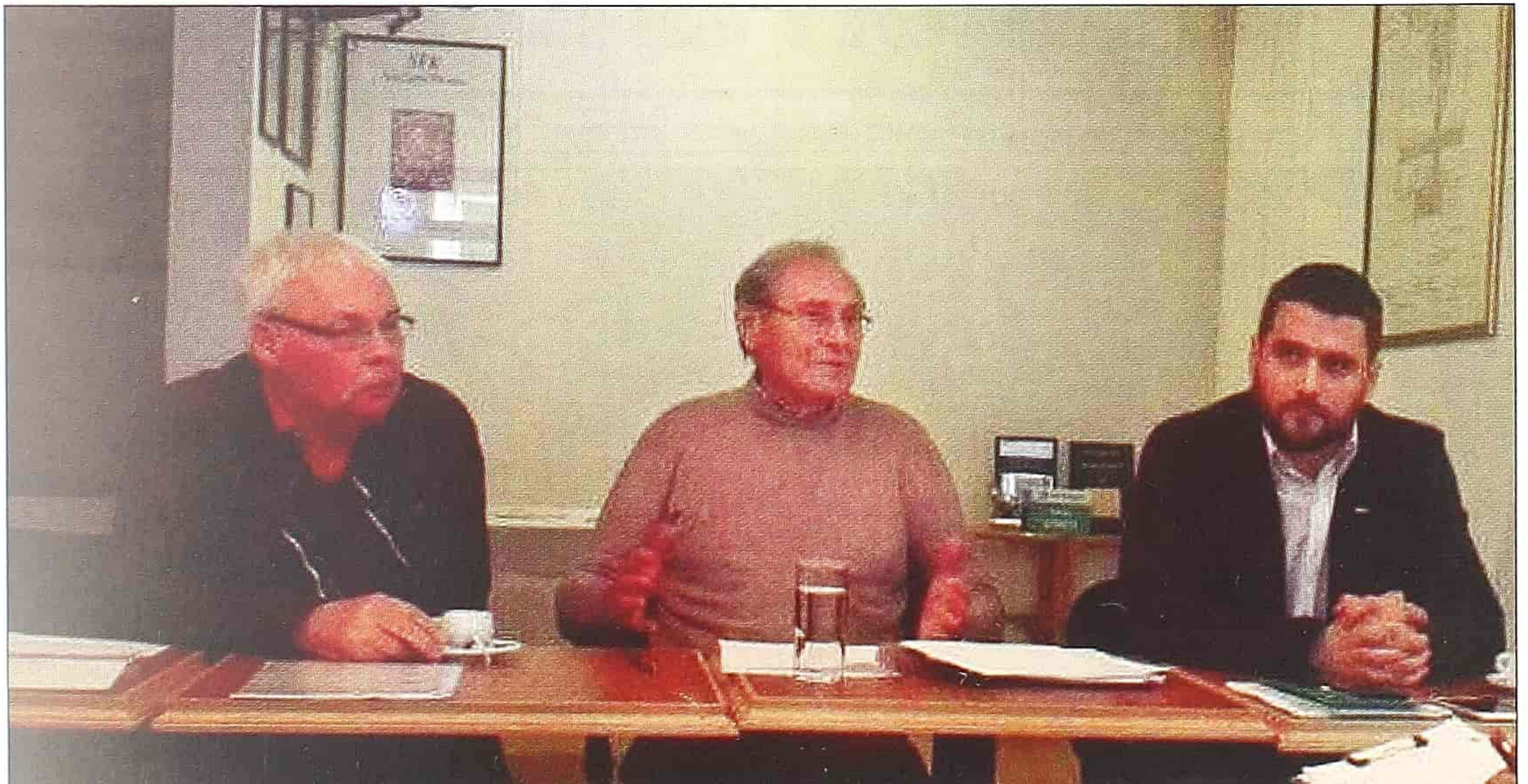
Уводна реч новог председника СФС

Као и свакога лета, интересовање сакупљача се по правилу смањује и друге важније обавезе преузимају наше слободно време: летовање, радови по кући и слично. Међутим, од јесени интересовање се враћа и клуб је опет пун.

Желео бих да вам поновим наше циљеве и задатке, иако су они увек исти или врло слични. Најважнији наш циљ је свакако повећање броја чланова СФС. Принципијелно, сваки члан СФС би требало да покуша да учлани једног новог члана. Зато драге колеге покушајте да ваше другове и рођаке привучете у наше друштво. Са сваким новим или бившим, али сада неактивним, чланом, наша се заједница повећава и продужује. Исто тако да сви покушамо да опет активирамо клубове у градовима који више нису активни.

Најбољи начин промоције филателије, као културне баштине, је кроз организоване клупске, општинске, градске и националне изложбе. Ту посебно истичем филателистичке клубове из Апатина и Бачког Петровца, који сваке године вредно раде и организују изложбе. За изложбу већег ранга, као што је национална изложба, неопходна је помоћ и Поште Србије. У том смислу очекујемо ускоро нови разговор са руководством Поште и надамо се наставку и проширењу успешне сарадње.

Издавање часописа Филателиста је област, која уз велику подршку Поче понајбоље функционише. Овом приликом желим да вас све замолим да будете активнији и да своја нова сазнања, резултате истраживања и реткости поделите са другим филателистима путем стручних прилога. Интернет, као неминовна ставка данашњице у комуникацији, свакако треба и мора да буде место где ће СФС промовисати своје активности и држати чврсту везу са својим члановима путем интернет странице СФС и фејсбук профила. Тим путем је већ кренула и Пошта Србије у циљу промоције текуће продукције редовних и пригодних марака.

Радно председништво изборне скупштине СФС

Седе (са лева на десно): Драган Крстић, Предраг Антић и Светислав Д. Јелић

Последња, али ништа мање значајна активност су редовни састанци филателиста који се одржавају недељом пре подне у Београду и у Новом Саду, као и аукције Српског филателистичког клуба.

Узимајући у обзир околности, и сваки најмањи рад и идеја су добро дошли, како би омасовили наш рад и помогли промоцији и реклами колекционарства, нарочито филателије.

Срдачан поздрав свим колегама филателистима од вашег руководства.

Никола Коља Љубичић, председник СФС

Новости из СФС

На изборној скупштини СФС 16. априла 2019. у просторијама Српског филателистичког клуба (СФК) једногласно су изабрани председник Савеза филателиста Србије (СФС) и чланови новог управног одбора СФС, са мандатом на 4 године.

Управни одбор чине:

Никола Љубичић (СФК) – председник

Предраг Антић (СФК) – потпредседник

Александар Крстић (СФК) – потпредседник

Горан Војиновић (ФД Београд) – члан

Милан Мишовић (ФД Београд) – члан

Жељко Поповић (ФД Апатин) – члан

Иван Тангл (ДНСФ) – члан

Зоран Степановић (СФК) – члан

Светислав Д. Јелић (ДНСФ) – члан

Седе (са лева на десно): Зоран Степановић, Предраг Антић, Александар Крстић и Никола Љубичић. Стоје (са лева на десно): Горан Војиновић, Светислав Д. Јелић и Иван Тангл.

Миодраг Р. Вуковић

ОПШТИНСКЕ ПОШТЕ У СРБИЈИ 1883 - 1902.

Miodrag R. Vuković

MUNICIPAL POST OFFICES IN SERBIA 1883 - 1903

In this article author deals with early days of municipal (auxiliary) post offices, while they were still in the cradle with less than thirty of them operating on the entire territory of the than Kingdom of Serbia.

The article is based on works of Trivun Teslic, Vojislav Micovic / Sinisa Ostojic and Eugen Derocco, laws and regulations published in official gazette "Srpske novine" and philatelic material provided by Nikola Ljubcic.

Овај чланак о општинским поштама у Краљевини Србији бави се њиховим првим, веома ограниченим и помало неспретним корацама. Заснован је на раду Тривуна Теслића, оскудним подацима из публикација Еугена Дерока и Војислава Мићовића (према збирци Сенише Остојића), службеним објавама у "Српским новинама" и филателистичком материјалу из збирке Николе Љубичића коју ми је он љубазно ставио на увид и сагласио се са њиховим коришћењем.

Сл. 1: Заглавље Српских новина бр. 88 од 21. априла 1882.

Мада је већ Законом о поштама из 1866. била препозната потреба за општинским поштама и утврђена могућност њиховог отварања, први кораци у том правцу учињени су тек 21. априла 1882, када су у "Српским новинама" објављени *Распис свим начелствима* и *Правила о општинским поштама* министра Гарашанина Обр. 1552 од 16. априла 1882.

Тај први корак био је релативно стидљив. Општинске поште нису биле утврђене као обавезан систем, већ је почивао на добровољности. Наиме, *Расписом* је општинама остављено да саме одлуче да ли желе да их уведу и да се општински судови Министарству унутрашњих дела изјасне:

- 1) Да ли пристају да рукују овим поштама у складу са *Правилима о општинским поштама*, која су општинама достављена уз *Распис*, и
- 2) Да ли пристају да "из своје касе плаће" набавку неопходне опреме, чију је вредност Министарство проценило на око 100 динара.

Министар унутрашњих дела је у Распису за успостављање општинских пошта поставио и додатно ограничење: "за сад, према нашим приликама и материјалним средствима, могу се отворити одмах ове поште код оних општина које дуж (линије) иуша поштанској леже".

Да ли због услова да се налазе на већ постојећем поштанском путу, процене да им поште нису потребне, или оклевања да се прихвате нова обавеза и нови издаци, тек одзив на Распис је био слаб - према Теслићу одазвало се само 12 општина/општинских судова, те је прво решење о отварању ОП донето тек 1. јуна 1883. и објављено у СН бр. 123/1883.

Сл. 2: Општинска пошта Печењевици, у кишком округу, једна од првих 12 општинских пошта отворених 1882/83. (из збирке Николе Љубичића)

Пет година касније, Расписом Обр 6933 од 30. јула 1888, објављеним у Српским новинама бр. 173 од 9. августа 1888, Министарство народне привреде, под чију надлежност је прешло ПТ одељење, чини други корак у ширењу мреже општинских пошта.

Као заступник министра привреде, др Владан Ђорђевић, министар просвете и црквених послова, обавештава начелства да је "решио да се при свакој општини заведу општинске поште", чиме укида принцип добровољности из 1882. и услов да општина буде на траси већ постојеће поштанске линије.

Обавеза самофинансирања неопходне опреме (коју за рачун општина прибавља Министарство у поступку јавне набаве) остала је и даље на снази, па министар Ђорђевић "прејоручује свакој општини да сиреми до 120 динара, колико ће највише коштавати све пошребне предвиђене у члану 9. ових правила, како би овај новац, који ће се јаван

ууџ за сваџда гаџи, моџле џоложиџи мом изасланику каг којој оџшџини буде џрисиџео и џоџребне јој сџвари донео".

Уз Расџис, начелствима свих округа су достављена и нова Правила о оџшџинским џошџама под истим бројем и датумом.

Од тада су ОП под кондоминијумом Министарства народне привреде (надлежно за поште) и унутрашњих дела (надлежно за општине).

Мада је 1888. одлука о отварању општинских пошта била са општина пренета на Министарство, њени ефекти нису се нешто нарочито осетили.

Тако Тривун Теслић наводи да је до почетка 1901. године отворено још 11 општинских пошта, дакле укупно 23 од 1882. и додаје "Са овим бројем се, уџлавном (џодвукао МРВ), слаже и џисац чланка "Оџшџинске џошџе", који је објављен у ПТ Веснику бр. 2 из 1901, сџр. 16"

Бр. <u>31.</u>	Б.	(П.№. 76.)
ПОТВРЂЕЊЕ ПРИЈЕМА.		
г <u>Тавис М. Овагубић</u> предао је данас овој		
општинској пошти једно писмо на <u>повратни</u> рецетис да се одправи		
г <u>Првосветел Георгодском Врму</u> <u>Београд</u>		
Наплаћено :		
За писмо ~ дин. <u>10</u> пар.		
„ препоруку ~ „ <u>20</u> „		
„ поврат. рецетис ~ <u>20</u> „		
Свега ~ дин. <u>50</u> пар.		
		Примио :
		<u>Мих Б. Јуреве</u>

Сл. 3: Поџврџа џријема џисма са џовраџнициом са жиџом оџшџинске џошџе Ракинац из сџџтембра 1896. (из збирке Николе Љубичића)

Ова ограда "уџлавном" се ван сваке сумње односи на ОП Ракинац коју др Тривун Теслић не наводи, а чији жиг из 1896. на потврди за писмо са повратницом поседује Никола Љубичић.

Осим тога, из времена пре 1901. позната ми је и пошта са жиговима општинских судова Љубић и Рипањ.

Током 1901. и 1902. отворено је још седам општинских пошта, тако да је њихов укупан број у раном периоду (до 1903) достигао свега 33 поште.

Попис пошта и познатих жигова дат је на крају чланка.

Структура општинских пошта од 1883. до 1902.

Одредбама чл. 5 Правила о општинским поштинама из 1882. је утврђено да ће општинском поштом управљати општински суд, а "манипулацију обављаће председник општине, но њега може по потреби заступаати који од одборника или писар општински".

Дужност му је била да обавља све радње за које су општинске поште биле овлашћене, разврстава пошту, сачињава завоје и карту поште, подноси периодичне извештаје и друго предвиђено за рад државних пошта.

Он је, по свему судећи, био и једини "службеник" општинске поште, с обзиром да су "поштоноше" које се спомињу у Правилима били заправо спроводници поште између граничних државних пошта. Пошиљаоци и примаоци морали су да долазе у општински суд.

Ова структура донекле је измењена 1888. године. Тада је председник општине овлашћен да одреди лице које ће обављати поштанску радњу, а уведена је обавеза општине да ангажује једног или више поштоноша који ће носити пошту између општинске и државне поште.

Председник је на ту дужност могао да одреди и неког од својих служитеља (пандура). У тексту Правила и Расписа нисам могао да утврдим обавезу општинске поште да ангажује људе који ће разносити приспелу пошту. Општина је бирала и плаћала сва ангажована лица, а у случају новчаног кажњавања одговорног лица због пропуста у раду казну је приходовала општина.

Сл. 4: ОП Влашко долска имала је жић по узору на државне поште (збирка Николе Љубичића)

Опрема општинских пошта од 1883. до 1902.

По Правилима из 1882. и 1888. општинска пошта је од опреме за рад морала да има:

1) Једно плехано сандуче за остављање поште, са сигурном бравом и кључевима су се налазили код општинског суда и граничећих државних пошта. Постављани су на друму којим поштанска линија пролази. ОП је у сандучића остављала одлазећу и из њих узимала долазећу пошту коју су у сандуче остављали државни спроводници поште (поштоноше).

- 2) Потребан број кожних торби за одношење и доношење поште.
- 3) Жиг са датумом и називом општинске поште.
- 4) Вагу са теговима до 1 килограма тежине.
- 5) Прописане штампане формуларе и бланкете за обављање службе.

Формуларе и бланкете је ПТ Одељење достављало бесплатно, док је сву осталу опрему Министарство требало да набавља на терет општине. Судећи по различитим облицима жигова, као и чињеници да се уместо поштанских жигова срећу и судски печати, чини се да је набавка опрема, бар у неким случајевима, препуштана самој општини, односно општинском суду. Није била предвиђена униформа, па чак ни посебна ознака на оделу/капи.

Врсте услуга и пренос поште

Општинске поште примале су на отправљање све врсте писмоносних поштиљака (укључиво штампане ствари, робне узорке и др.) без означене вредности, и то приватних до један, а званичних до 3 килограма. Поште су марке и дописнице набављале од Депоа поштанских вредносница, с тим да им је одобраван уобичајени рабат. Рабат је укинут 1903.

До 1888. картирале су искључиво са граничним поштама на поштанској рути на којој су се налазиле, а од тада добијају надзорну државну пошту.

У времену од 1.6.1883. до 31.12.1902. отворене су укупно 33 општинске поште, од чега је 12 отворено 1883. а преостала 21 поступно до 1902.

Општинске поште отворене јуна 1883.

- 1) *Бајрдан*. Налазила се на поштанској рути Брзан - Јагодина.
- 2) *Бајочина К*. Налазила се на поштанској рути Брзан - Крагујевац
- 3) *Браничево*. Налазила се на поштанској рути Градиште - Голубац.
- 4) *Влашки дол*. Налазила се на поштанској рути Пожаревац - Жабаре.
- 5) *Койривница*. Налазила се на поштанској рути Салаш - Зајечар.
- 6) *Крејољин*. Налазила се на поштанској рути Петровац - Жагубица.
- 7) *Лайово*. Налазила се на поштанској рути Аџибеговац - Брзан.
- 8) *Ореовица*. Налазила се на поштанској рути Пожаревац - Жабаре.
- 9) *Печењевци*. Налазила се на поштанској рути Ниш - Лесковац. 10
- 10) *Подунавци*. Налазила се на поштанској рути Краљево - Трстеник.
- 11) *Пр(ах)ово*. Налазила се на поштанској рути Пожаревац - Жабари.
- 12) *Тојола*. Налазила се на поштанској рути Крагујевац - Аранђеловац.

Реконструисано

Сл. 5: Неки од жиџова раних оиштинских пошта 1883 - 1902.

Општинске поште отворене од 1888. до 1902.

- 13) Остружница. 1889.(?)
- 14) Прњавор. 1890.
- 15) Лешница. 1891.
- 16) Липолист. 1892.
- 17) Змињак. 1892.
- 18) Дебrc. 1892.
- 19) Кушиљево. 1893.
- 20) Белољин. 1893.
- 21) Салаш. 1893.
- 22) Ракинац. 1894.
- 23) Добра. 1899.
- 24) Баџуша. 1901.
- 25) Љубић. ? (пре 1900)
- 26) Рипањ. ? (пре 1900)
- 27) Александровац пож. ?
- 28) Александрово. ?
- 29) Бојашић. ?
- 30) Врба. ?
- 31) Лугавчина. ?
- 32) Мијајловац. ?
- 33) Ориг. ?

До сада су познати поштански жигови следећих пошта отворених 1883: Багрдан, Баточина К.(рагујевац), Влашки до (Влашкодолска), Лапово, Ореовица/Oreowitza, Печењевци и Пр(ах)ово.

До сада су познати поштански жигови следећих пошта отворених 1888-1902: Остружница, Прњавор, Липолист, Змињак, Кушиљево, Ракинац (Ракиначка), Добра, Александровац пож.(аревачки), Богатић и Лугавчина.

Пошта из ОП Љубић и Рипањ позната је са печатом општинског суда.

Напомена: ОП Липолист је пријавила нестанак свог поштанског жига и тражила нови, тако да је могуће да постоје два различита жига ове поште.

Литература:

Dr Trivun Teslić: *Opštinske pošte u Srbiji*, PTT Arhiv br. 11, Beograd, 1965/66

E. Derocco: *Die Poststempel von Serbien 1840 bis 1921*, Verlag „Die Postmarke“, Wien, 1936

Dr Vojislav Mićović: *Srbija 1804 - 1918, Istorija pošta i žigovi*, Beograd, 2003

2 2
LONDON

INTERNATIONAL
STAMP EXHIBITION

2 TO 9 MAY
2020

Француска војна пошта и цивилна преписка на Балкану по завршетку Првог светског рата [1]

Увод

Овај чланак разматра допринос француске војне поште опоравку поште за цивиле на Балкану након Првог светског рата. Заснован је на архивама Service Historique de la Defense у Паризу. Како славимо сто година од тих догађаја, занимљиво је проучити овај период.

Интервал од 1918. до 1920. је посебно сложен. Завршетак борби након примирја на "североисточном фронту" (11. новембра у Француској) не значи крај рата. Да би ослабили централне силе, и да би задовољили Вилсоново начело народног права, савезници фаворизују вољу за независношћу словенских делова Аустро-Угарског царства, које се срушило почетком новембра 1918. године.

Мађарска се проглашава независном републиком, надајући се да ће бити призната као неутрална. Осим територијалних апетита савезника из тог региона (Србије и Румуније, као и Чехословачке на северу), који заузимају делове територије бивше Краљевине Мађарске играњем на карту политике *fait accompli*, "црвена" претња се опасно приближава Црном мору и захвата раскомадану и деморализовану Мађарску. Комуникација, која је суштински тешка у источној Европи, још је деликатнија због разарања и несташица.

Војне операције на Балкану у првом реду карактерише убрзано напредовање трупа након краха Централних сила на балканском фронту крајем септембра 1918. године. Јединице се веома брзо померају како би се наметнули услови примирја, стало између савезника који постали ривали и донео ред. Али расположиво особље није довољно да контролише ове огромне територије, у контексту демобилизације и умора војника након година борбе.

Француска војна пошта даје све од себе да прати ове покрете. Испрва, пошта се дистрибуира из Солуна, након распоређивања трупа. Ова рута се постепено напушта јер се железничка мрежа обнавља и повезује са западном Европом. Од посебног значаја је обнова Оријент експреса и јужног пута Симплон Оријент експреса.

Даље на истоку, бродови енглеске и француске морнарице преносе пошту преко Црног мора, отворено је и неколико база за снабдевање, на пример у Констанци (Румунија).

Убрзо су ове војне поштанске услуге стављене на располагање цивилним управама поште у различитим земљама. Зачудо, обим преписке чини се ниским, нарочито што би се могла очекивати велика потражња након потпуног прекида размене током скоро пет година.

Топоними (имена локација) *дајти* су како се сачувани у архиви и моју се разликоваати од оних који се данас користе (у заградама су *даја* садашња имена ако се значајно разликују).

Jérôme Bourguignat

La poste militaire française et le courrier civil dans les Balkans à la fin de la première guerre mondiale [1]

Introduction

Cet article présente la contribution de la poste militaire française à la reprise du service postal pour le courrier civil dans les Balkans après la première guerre mondiale. Il est basé sur les archives du Service Historique de la Défense (Vincennes). A l'occasion du centenaire de ces événements, il est intéressant de se pencher sur cette période.

La période 1918-1920 est particulièrement complexe. L'arrêt des combats après l'armistice sur le « Front du Nord-Est » (en France) ne signifie pas la fin de la guerre. Pour affaiblir militairement les puissances centrales, et pour satisfaire le principe wilsonien du « droit des peuples à disposer d'eux-mêmes », les Alliés favorisent les volontés d'indépendance des slaves de l'Empire austro-hongrois, qui s'effondre au début de novembre 1918.

La Hongrie se proclame alors république indépendante, espérant ainsi être reconnue comme neutre. C'est sans compter avec les appétits territoriaux des Alliés de la région (Serbie et Roumanie, ainsi que la Tchécoslovaquie au Nord) qui occupent des territoires de l'ex Royaume de Hongrie pour mettre les parties devant le fait accompli. Par ailleurs, la menace « rouge » s'approche dangereusement autour de la mer Noire et contamine la Hongrie dépecée et démoralisée. Les communications, intrinsèquement difficiles dans l'Europe orientale, sont rendues encore plus délicates par les destructions et les pénuries.

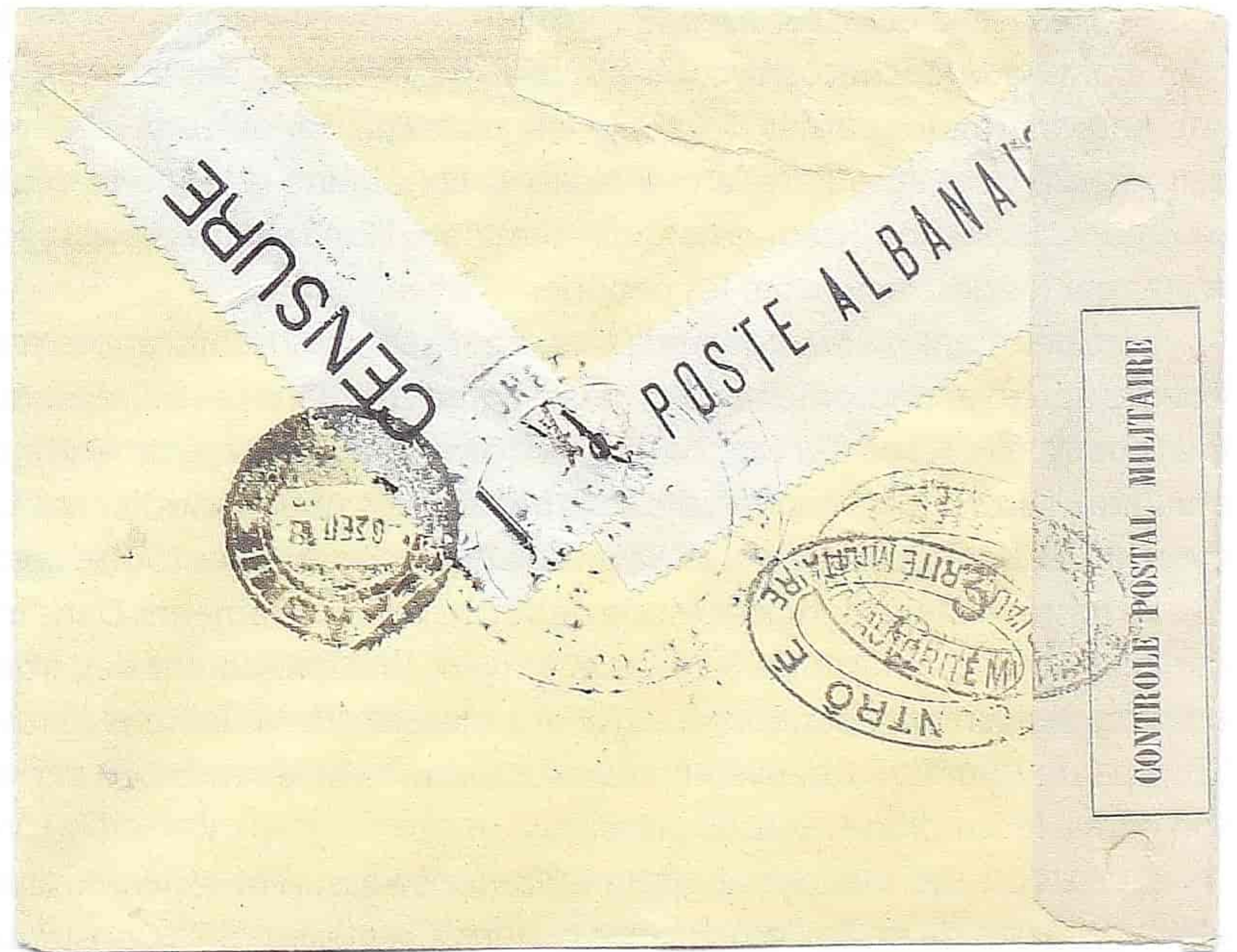
Les opérations militaires dans les Balkans se caractérisent d'abord par une avancée rapide des troupes après l'effondrement du front fin septembre 1918. Les unités sont déplacées très fréquemment pour faire respecter les conditions d'armistice, s'interposer entre des alliés devenus rivaux et rétablir l'ordre. Mais les effectifs sont insuffisants pour contrôler ces vastes territoires, dans un contexte de démobilisation et de lassitude des troupes après toutes ces années de conflit.

La poste militaire française essaie de suivre ces mouvements. Dans un premier temps, le courrier est distribué à partir de Salonique, suivant le déploiement des troupes. Cet acheminement est progressivement abandonné au fur et à mesure que les liaisons ferroviaires sont rétablies avec l'Europe de l'Ouest. Particulièrement structurante est la remise en service de l'Orient-Express et son dérivé le Simplon-Orient-Express.

Plus à l'Est, les marines anglaise et française assurent les communications en mer Noire et plusieurs bases de ravitaillement sont ouvertes, par exemple à Constantza pour la Roumanie.

Rapidement, ces services sont mis à disposition des administrations postales civiles dans les différents pays. Curieusement les volumes de courrier semblent faibles, alors qu'on aurait pu s'attendre à une demande massive après la rupture totale des échanges pendant près de cinq ans.

L'orthographe des noms propres reprend celle des archives ; elle peut différer de celle utilisée de nos jours (entre parenthèses, le nom actuel, s'il diffère significativement).

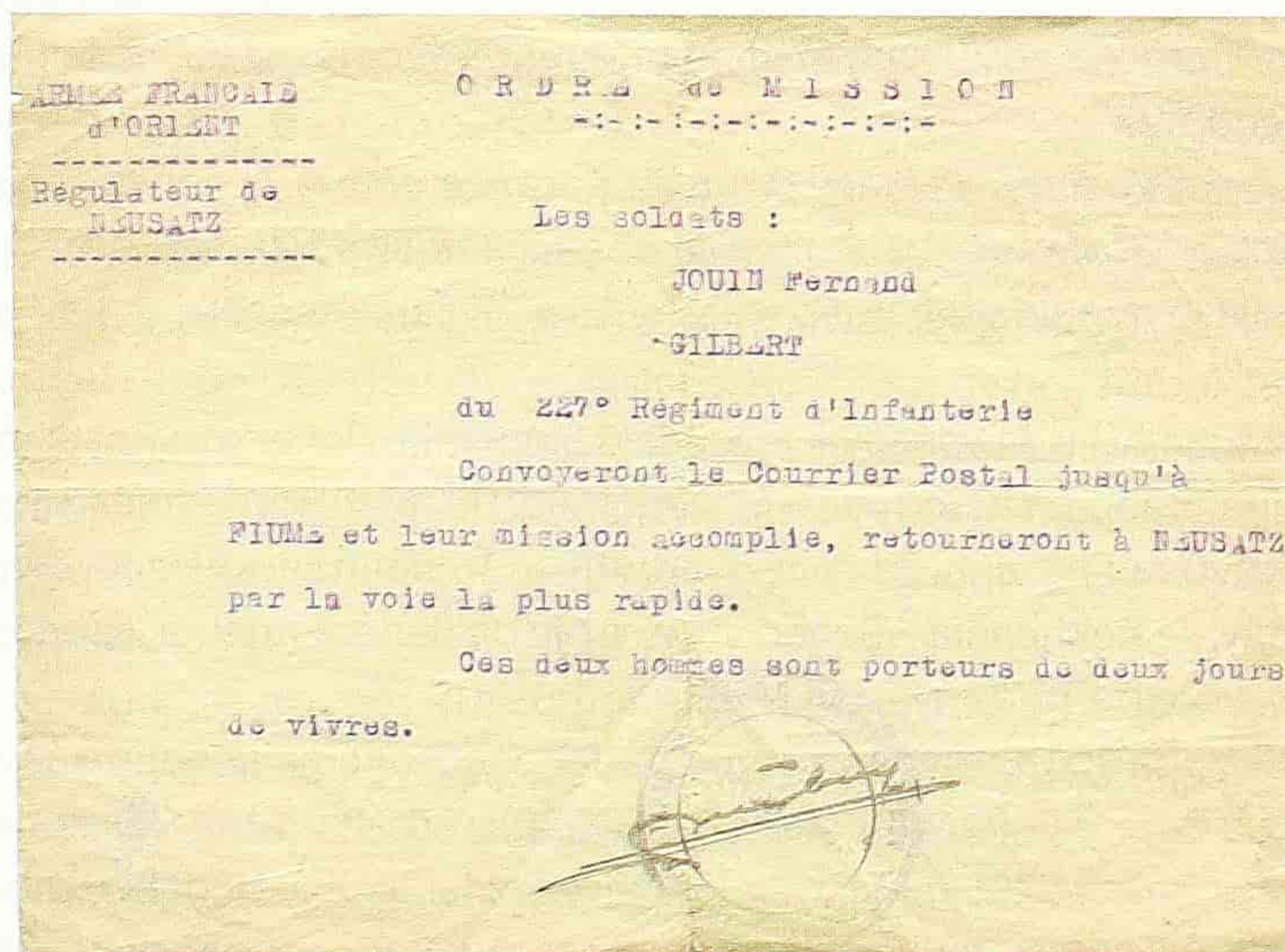
Слика 1: Трговачки коверат из Корице (Албанија) датиран 14. септембар 1918 (у време док је *Armée d'Orient* вршила поштанску службу). Коверат је затворен необичним бандеролама (свега неколико примерака познато), уз отписак (лоше квалитета) жице поште Корица. Жица је поново прегледала цензура Источне армије и отиснула свој печат са бројчаном ознаком 3.

Figure 1: Lettre commerciale de Koritza (Albanie) du 14 septembre 1918, où l'Armée d'Orient assurait le service postal.). On ne connaît que quelques exemplaires de ces bandes de fermeture POSTE ALBANAISE et CENSURE, ainsi que du cachet (mal frappé) du poste de Koritza. La lettre est contrôlée à nouveau à l'Armée d'Orient, avec le cachet n°3.

Слика 2: Ковераци поштом из Београда 4. новембра 1918 (три дана након ослобађања града). Долазни жић на поштењини датирани је 11. јануар 1919, што је 68 дана након што је писмо послато. То је трајање путовања прејиске значајно дужије од оних које се наводе у извештајима (види доле). Српска цензура користи ручни печат који је прелиходно употребљаван на Крфу и рећку српску цензурну бандеролу.

Figure 2: Lettre de Belgrade du 4 novembre 1918 (3 jours après la libération de la ville). Timbre à date d'arrivée au dos du 11 janvier 1919, soit 68 jours, délai d'acheminement largement supérieur aux valeurs indiqués dans les rapports (voir plus loin). Contrôle postal serbe avec le cachet utilisé auparavant à Corfou (paraphe du censeur au crayon rouge) et rare bande de fermeture serbe.

Слика 3: Наредба мисије за праћњу поште (без датума). [Збирка Bernard Jusserand]
 Figure 3: Ordre de mission pour le convoiage du courrier postal (non daté).
 [Collection Bernard Jusserand]

Прослеђивање албанске цивилне поште

„Confins Albanais“ („Албанске границе“) су прва област у којој је систем француских војних пошта отправљао и цивилну пошту, након што је запоседнута почетком 1918. Поштански саобраћај био је под управом територијалног војног заповедника, а марке су дистрибуиране за територије Подградеца, Клисте и Корице. Цивилна организација, која је посредно била под војним заповедником, функционисала је у свакој од ових области. Она је прикупљала пошту, предавала је француској цензури, а по извршеном прегледу формирала запечаћене писмоносне затворе које је прослеђивала француској пошти на отпрему.

Војна кретања на Балкану (октобар 1918 - јануар 1919)

Офанзива Источне армије (Armée d'Orient) започела је 15. септембра 1918; Бугарски фронт је разбијен и примирје (прво у Првом светском рату) са Бугарском је убрзо склопљено 29. септембра. То је довело до сукцесивне предаје Отоманске империје (30. октобар), а потом и Аустроугарске (3. новембар).

Српске и француске трупе напредовале су веома брзо. Српске трупе ослобађају Србију (слика 2), док се француске позиционирају више на северу и окупирају значајна стратешка места попут Ријеке и Дубровника. the French troops are located more in the North and also occupy strategic places such as Fiume and Raguse (Dubrovnik). Десно крило француске Источне армије, позиционирано на Дунаву, мења 28. октобра 1918. име у Дунавска армија (Armée du Danube – AD), која се састоји од три дивизије и има задатак да покрива Румунију и Украјину. Остатак Источне армије са три дивизије окупира Јужну Мађарску и спреман је да напредује према Будимпешти, по потреби и према Бечу. Марта 1919. тај део Источне преименован је у Мађарску армију (Armée de Hongrie – AH). За ове три дивизије у чланку ће бити коришћена ознака „AH“ и у времену које је претходило званичној промени имена.

Линије снабдевања су веома развучене, а транспортна инфраструктура, већ ограничена и пре рата, је у лошем стању. Оријент експрес, главна комуникациона линија кроз Балкан, није у функцији јер прелази преко територија Немачке и Аустрије, које су непријатељске земље. Осим тога, Источна армија пати од хроничног недостатка квалификованог особља и средстава транспорта.

Извештај Trésor et Postes у саставу AH даје преглед веома брзог развоја ситуације: од 1. новембра 1918. до 15. априла 1919. линије преноса поште мењале су се 11 пута, а саамо време преноса, које је иницијално било између 15 и 17 дана, сведено је на 4 дана. За детаље видети Анекс 1.

Поштанска служба AH и AD опслуживала је 6 дивизија. Почетком новембра 1918. пошта се транспортује преко Таранта, Солуна и Македоније. По дивизији је дневно обим поште био 2 тоне, односно 8 кубних метара. За српску армију је 15 поштанских врећа транспортовано истом линијом Солун – Ђевђелија – Велес, с тим да је од Велеса пренос вардарском долином преузимала српска поштанска служба.

После 20. новембра 1918. трупе су толико напредовале да је пошта за AH могла да се транспортује преко базе у Ријеци (Secteur Postal 520), и транзитних железничких станица у Новом саду (Secteur Postal 520E) и Земуну (Secteur Postal 520D). Наређење мисије на слици 3 је из тог периода. Земун је крајња станица железничког саобраћаја из Западне Европе, с обзиром да је мост на Сави код Београда био срушен. Телеграфска веа између Солуна и Београда успостављена је 22. новембра. Допрема поште до „gares régulatrices“ врши се

L'acheminement du courrier civil albanais

La première zone dans laquelle la poste militaire française a acheminé du courrier civil, depuis sa conquête début 1918, est dans les « Confins Albanais ». La Direction du Service postal est confiée au Commandant territorial militaire. Des figurines postales ont été créées dans les territoires de Pogradec, Klista et Koritza. Un organe civil indirectement géré par le Commandant territorial fonctionne dans chacun de ces territoires. Il travaille les correspondances et après les avoir soumises au contrôle de la censure, il forme une dépêche close qui est remise à la poste militaire française pour acheminement.

Le déploiement militaire dans les Balkans (octobre 1918-janvier 1919)

Le 15 septembre 1918, l'armée d'Orient passe à l'offensive. Le front bulgare est brisé et un armistice (le premier de la guerre) est rapidement signé avec la Bulgarie le 29 septembre. Ceci provoque la capitulation en chaîne de l'Empire ottoman (30 octobre) puis de l'Autriche-Hongrie (3 novembre).

Les troupes serbes et françaises avancent très rapidement. Les troupes serbes libèrent la Serbie (Figure 2) ; les troupes françaises se positionnent plus au Nord et occupent aussi des étapes stratégiques comme Fiume et Raguse (Dubrovnik). Le 28 octobre 1918, les forces de l'aile droite de l'Armée Française d'Orient, stationnées sur le Danube, reçoivent la dénomination d'« Armée du Danube » (AD) avec 3 divisions et l'objectif d'avancer vers la Roumanie et l'Ukraine. Le reste de l'Armée Française d'Orient avec 3 autres divisions occupe le sud de la Hongrie et se tient prête à avancer vers Budapest, voire Vienne si nécessaire. Elle sera renommée Armée de Hongrie (AH) en mars 1919. Nous utiliserons le signe AH pour ces trois divisions même avant le changement de dénomination.

Les lignes de ravitaillement sont distendues, les infrastructures de communication, déjà limitées avant la guerre, sont dans un piteux état. L'Orient Express, voie majeure de communication à travers les Balkans, ne fonctionne plus, car il traverse l'Allemagne et l'Autriche, qui sont toujours des territoires ennemis. Par ailleurs, l'Armée d'Orient sera toujours en manque chronique de personnel qualifié et de moyens de transport.

Un rapport sur le Trésor et Postes de l'AH résume l'évolutivité de la situation : du 1er novembre 1918 au 15 avril 1919, la ligne de communication a changé 11 fois, mais le délai d'acheminement, qui était initialement de 15 à 17 jours, a été progressivement réduit à 4 jours. Voir le détail en Annexe 1.

Le courrier de l'AH et de l'AD dessert 6 divisions. Au début de novembre 1918, il transite toujours par Tarente, Salonique et la Macédoine. Il représente 2 t et 8m³ par jour et par division. 15 sacs par jour destinés à l'armée serbe sont acheminés par la même voie que le ravitaillement : Salonique - Guevgueli - Veles, le convoi au-delà de Veles dans la vallée du Vardar étant à la charge du service serbe.

Dès le 20 novembre les troupes ont suffisamment progressé en Serbie pour que le courrier de l'AH soit désormais desservi par la base de Fiume (Secteur Postal 520) via les gares régulatrices de Neusatz (Novi Sad, SP 520E) et celle de Semlin (Zemum, SP 520D). L'ordre de mission en Figure 3 date de cette organisation. Semlin est le terminus de la voie ferrée venant d'Europe occidentale face à Belgrade, de l'autre côté de la Save dont le pont est détruit. Le 22 novembre la liaison télégraphique Salonique-Belgrade est rétablie. En aval des gares régulatrices, le courrier est transporté par tous les moyens disponibles : voie ferrée, vedettes sur le Danube, camionnettes, et arabas (voitures à cheval)

свим расположивим средствима: железницом, моторним чамцима и арабама (тип запрежне двоколице коришћен и на Солунском фронту за пренос поште – прим. прев.).

Како било, 8. децембра АН је објавила следећи извештај: „*Лоше стање комуникационих линија на Балкану и велике снежне падавине су током новембра условиле кашњења у транспорту поште за Источну армију. Предузимају се све мере да се задовоље заинтересоване стране и побољша брзина преноса поште*“

На дан 18 јануара 1919. поднет је следећи предлог за брзи пренос службене поште на линији Солун – Београд: возом од Солуна до Митровице, одатле моторним возилом, са поласцима сваког дана. Транспорт би трајао четири дана. Дневни обим службене поште износио је 40 kg.

Крајем јануара Ријека, која је постала главни Secteur Postal за АН, добија све већи значај.

Поновно отварање железничке линије Оријент експрес (фебруар 1919)

Пренос поште радикално се мења 15. фебруара 1919, тако што се користи воз Оријент експрес до Букурешта. Рута преко Таранта је напуштена, а воз иде преко Беча, прелазећи непријатељску територију. (Видети мапу на слици 4, на којој су дате претходна и нова рута транспорта поште). Стога је од 11. априла 1919. успостављена нова рута кроз тунел Симплон, чиме су избегнуте Немачка, Аустрија и Мађарска.

Отпрема поште остаје проблем у централној Европи: има мало организованих возова, а рад је усложен недостатком особља и поштанских вагона.

Дневни воз из Париза имао је поштански вагон; пошта за АН је истоваривана у Винковцима (ТР 501А, потом главни ТР 520 прелази из Ријеке 25 априла), сортирана и прослеђивана експресним возом за Београд.

Воз из Винковаца за Букурешт ишао је преко Сегедина (Szeged) и Темишвара (Timisoara). Пошта за Београд је заправо транспортована до железничке станице у Земуну, пребацивана камионетом до пристаништа и потом преношена у Београд моторним чамцем. Ради смањивања кашњења поште, превозници су обавештавани телефоном. Постојала је интенција да се организује путујућа пошана релацији Винковци – Загреб како би се избегао дванаесточасовни застој због сортирања поште у Винковцима.

Главна пошта 520 је премештена из Винковаца у Сегедин 3. јуна 1919.

Посетите сајт СФС:
www.philaserbia.com

Cependant, l'AH émet le communiqué suivant le 8 décembre : « *Le mauvais état des voies de communication dans les Balkans et d'abondantes chutes de neige ont, au cours de novembre, amené des retards dans l'acheminement du courrier de l'Armée d'Orient. Toutes les mesures sont prises pour donner le plus rapidement possible satisfaction aux intéressés, et améliorer le régime du courrier.* »

Le 18 janvier 1919, on propose un transport rapide du courrier officiel Salonique-Belgrade : par voie ferrée de Salonique à Mitrovica, puis par automobile, avec un départ quotidien. Les délais d'acheminement seront de quatre jours. Le courrier officiel représente 40 kg par jour .

Fiume, qui est devenu le secteur postal centralisateur de l'AH, prend de plus en plus d'importance fin janvier.

La réouverture de l'Orient-Express (février 1919)

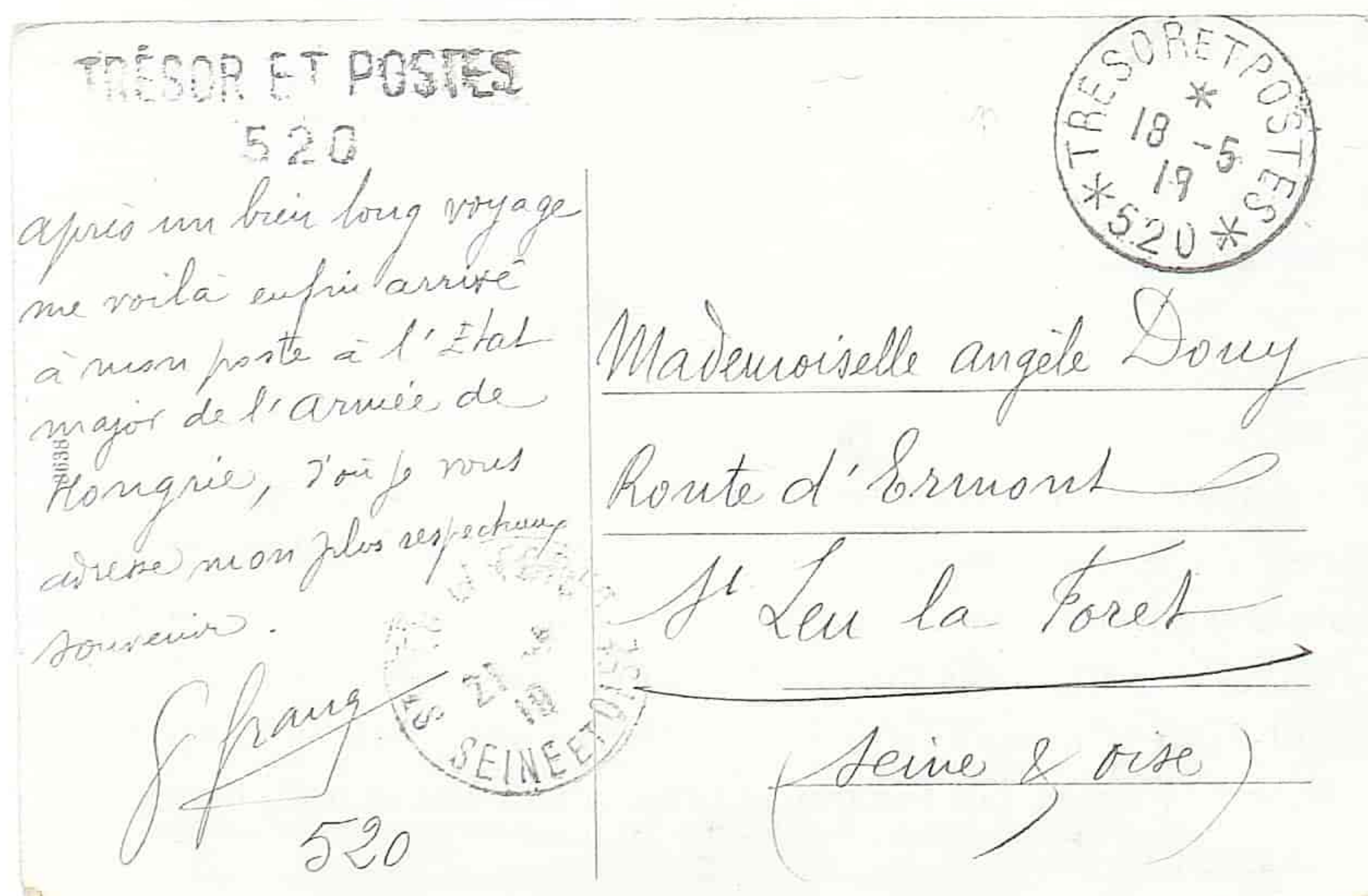
Le 15 février 1919, l'acheminement du courrier est radicalement modifié, en utilisant l'Orient-Express jusqu'à Bucarest. On abandonne la voie de Tarente, mais curieusement, le train passant par Vienne, traverse un territoire ennemi. Voir ci-dessous la carte (Figure 4) synthétisant l'ancien et le nouvel itinéraire. C'est pourquoi, dès le 11 avril , on utilise un nouveau trajet via le tunnel du Simplon et évitant ainsi l'Allemagne, l'Autriche et la Hongrie .

L'acheminement du courrier reste difficile : il y a seulement quelques trains organisés, et les opérations sont compliquées par la neige, le manque de personnel et de wagons postaux.

Le train journalier partant de Paris comprend un wagon postal ; le courrier pour l'Armée de Hongrie est débarqué à Vinkovici (Secteur Postal 501A puis SP 520 centralisateur déplacé en conséquence de Fiume le 25 avril), trié et acheminé à destination par un train rapide sur Belgrade.

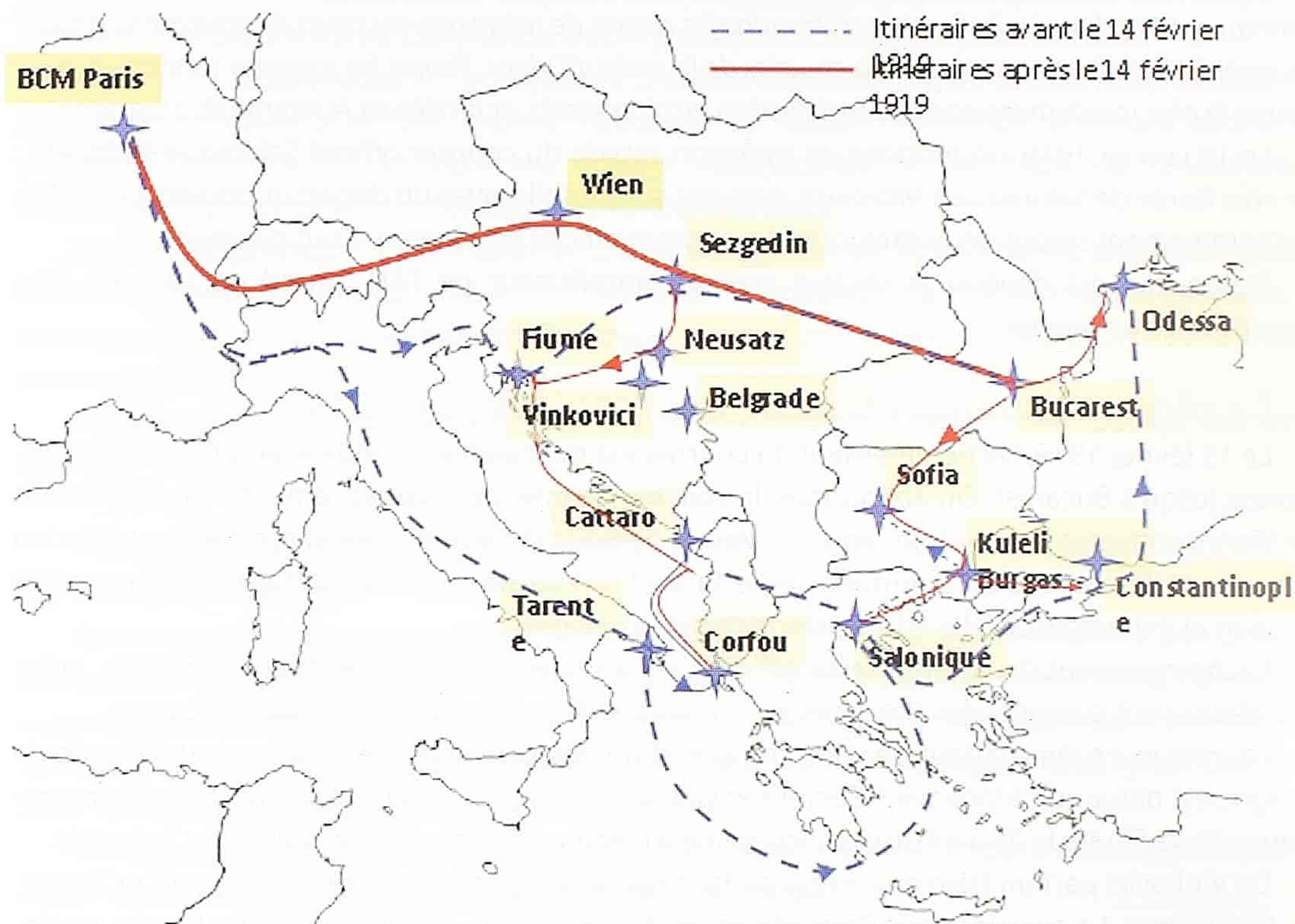
De Vinkovici part un train en correspondance pour Bucarest par Szegedin (Szeged) et Temesvar (Timisoara). Le courrier pour Belgrade est en fait acheminé jusqu'à la gare de Semlin (maintenant Zemum, dans la banlieue de Belgrade, sur l'autre rive de la rivière Sava), acheminé en camionnette jusqu'au port de Semlin, puis transporté par vedette à Belgrade. Afin de minimiser les attentes, les moyens de transport sont alertés par avis téléphoniques. On envisage d'organiser un service ambulancier entre Zagreb et Vinkovici pour supprimer le temps mort de 24 h nécessaire au tri du courrier à Vinkovici

Le 3 juin, le SP 520 centralisateur est déplacé de Vinkovici à Szegedin.

Слика 5: Разгледница Винковаца Ђе је било седиште SP 520 (датирано 19. мај).

Figure 5: Carte postale avec vue de Vinkovici du 19 mai où est basé le SP 520.

Слика 4: Промена јошћанских рућа након обнове рада Оријент ексѳреса.

Figure 4: Modification de l'itinéraire d'acheminement du courrier suite à la remise en service de l'Orient-Express.

SUMMARY

French military post and civil mail in the Balkans at the end of the first world war [1]

This article presents the contribution of French military post in the recovery of the mail service for the civilians in the Balkans after the first world war. It is based on the archives of the Service Historique de la Defense (SHD in Paris). As we are celebrating the hundred years of these events, it is interesting to study this period.

The first part describes the difficulties in establishing supply lines after the armistice, over a devastated Eastern Europe. The Allied forces advanced quickly from the Salonica region to Serbia, Hungary, Bulgaria and Romania. At first, the mail is distributed from Salonica, following the deployment of troops. This route is gradually abandoned as the railway network is restored to link with Western Europe. Of particular importance is the restauration of the "Orient-Express" and the southerly route "Simplon-Orient-Express" in April 1919. From 1st November 1918 till 15 April 1919, the communication lines changed 11 times, but the transit time, which was initially between 15 and 17 days, was gradually reduced to 4 days.

Проф. др. Милан Радовановић

ЕНГЛЕСКО-СРПСКА МИСИЈА ХРИСТИЋ

ANGLO SERBIAN MISSION CHRISTITCH

The mission of the British magazine Daily Press was formed by Elizabeth and Annie Christitch, wife and daughter of Ljubomir Hristitch, the son of Serbian Prime Minister Nikola Christitch. Ms. Annie Christitch, a young journalist, who was educated at Oxford, has made all her significant abilities to help Serbian people during WWI, She and her mother managed the charity Mission in Valjevo. As early as February 1915, four nurses arrived in Valjevo, along with Elizabeth and Annie, On that occasion, the existing medical missions in Kragujevac received additional supplies. Some postal history documents (postcards) sent from Anglo Serbian Mission (Valjevo, Serbia), and personally card from Annie Christitch to England including bilingual cachet of Mission are presented.

Пре извесног времена на аукцији фирме Christoph Gaertner (1) појавила се карта српских ратника (Сл.1) са веома високом почетном ценом од 500 евра..

Сл. 1 Према опису са аукције карта је упућена из Ваљева 1915. године за Вирксворт (Wirksworth), Енглеска. На карти се налази двојезични жиг "Anglo-Serbian Mission/Christitch" (Сл.2) љубичасте боје са српском рукописном цензуром, као и цензурни жиг Марсеља (Сл.3). Нажалост није била доступна полећина карте која би, вероватно, дала додатне информације.

Сл. 2 Издвојени жиг
"Anglo-Serbian Mission" /
"Српско - енглеска мисија"
- "CHRISTITCH"

Сл. 3 Лош отисак цензурног жига, Марсељ са текстом:
"MINISTERE DE LA GUERRE / CONTROL POSTAL MARCEILLE"

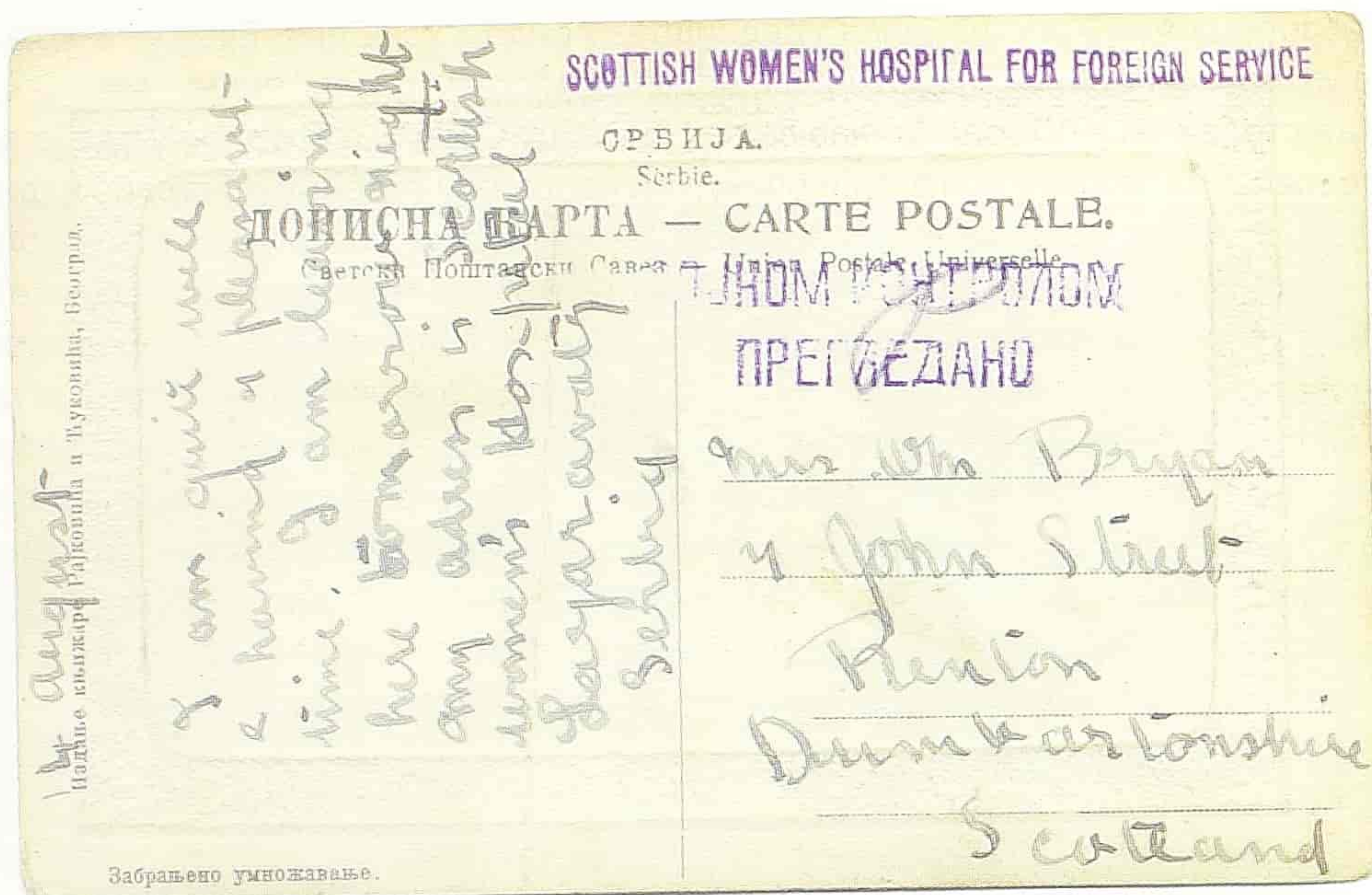
Према Моника Кријнер (2):

"Делатношћу коју је зајочела Мејбл Грујић, уз енерџичну подршку Флоре Сендс, насћавила се скоро сама од себе. Госћоћица Ани Христћић, млада новинарка из једне од водећих срћских ћородица, која се школовала у Оксфорду, унела је све своје знаћне сћособношћи у акцију за обезбећивање ћомоћи ћишући чланке и држећи ћредавања о кулћури и исћорији своје земље. Касније су она и ћена мајка ућрављале доброћворном орћанизацијом "Мисија Христћић" у Ваљеу."

Друћа информација о овој доброћворној мисији наћена је на сајћу Исћоријској архива Ваљева (3): "Мисија британског магазина Дејли Прес ("Daily Press") оформљена је од стране Елизабете (Elizabeth) и Ане (Annie) Христћић, супруге и ћерке Љубомира Христћића, сина срћског премијера Николе Христћића. Елизабета је била писац и новинар за време Балканских ратова, као и добровољна болничарка, док је Ани била новинар у Дејли пресу. Већ фебруара месеца 1915 у Ваљево су заједно са Елизабетом и Аном стигле четири болничарке - једна Норвежанка Магнусен (Magnussen) и три Енглескиће - Хелсби, Спунер и Бућан (Helsby, Spooner, and Bunyan) из Лондона. Том приликом су постојеће медицинске мисије у Крагујевцу добиле додатне залихе".

Трећа информација наћена на сајћу (4) говори да је Ани Христћић стигла прво у Крагујевац са Болницама шкотских жена:

"Особље Болнице шкотских жена сачићавало је 30 жена: 5 лекарки, 24 болничарке и једна жена је возила амбулантна кола. Управница је била др Еленор Солто (dr. Eleanor Soltau), а Ани Христћић, млада новинарка срћско-ирског порекла била је ангажована као преводилац. У Крагујевцу је основана прва мисија Болнице шкотских жена, као хируршка, са 100 постеља (наредне три болнице су формиране у Младеновцу, Ваљеу, Лазаревцу)....."

Сл.4 Разгледница упућена 14. августа 1915. из Крагујевца за Рентон, Шкотска без поштанског жига са цензурним жигом "Војном контролом прегледано" љубичасте боје и жигом "Scottish women's hospital for foreign service"

Сл. 5 Ани Христић - фотографија из 1900 године (6)

Ани Христић (Сл.5) је рођена 1885, а умрла 1977 године. Отац Ане Христић је био српског порекла, а мајка Елизабета О'Брајен Христић (Elizabeth O'Brien Christitch) писала је под псеудонимом "Бен Херст" (Ben Hurst). Ани Христић била је активна и позната у католичким круговима, по напорима да се побољшају социјални услови у Србији, као и као борац за женска права (5).

Један од њених извештаја (Сл.6), објављен у "FIELDING STAR", Volume XIV, бр.3576 од 4.септембра 1918 (7), који се односи на период повлачења Србије под нападом здружених снага Аустро-Угарске, Немачке и Бугарске нађен је и, уз захвалност националној библиотеци Новог Зеланда, биће представљен у највећем делу, како следи:

"Госпођица Ани Христић, члан уредништва лондонског Дејли Експреса, која је тек дошла у Цирих из Србије, где је живела под аустријским јармом, пише:

"Катастрофа из 1915 године нашла нас је у срцу Србије, у Трстенику, где је велики број повређених лежао у конфузији очекујући непознату судбину од стране надирућег непријатеља. Моја, мајка, норвешка медицинска сестра госпођица Магнусон и ја одлучили смо да останемо са беспомоћним жртвама и да поделимо наше залихе одеће и хране српским трупима у повлачењу. Последња ноћ проведена је поред отворене пољске ватре са тужним војницима који су певушили "Ламент Косова". Поноћ је донела трагичан момент. Страшна експлозија означила је дизање у ваздух моста на Морави.... Српске трупе су се повлачиле у добром реду. Командир српских снага поново нас је позвао да се придружимо армији, али су нас пацијенти натерали да останемо. Закашњење упада непријатеља омогућило нам је да се остатак складишта склони приватно, што се показало добрим решењем, јер су могли касније да се тајно доделе избеглицама. Када је непријатељ ушао у град предложила сам да преузмем све српске рањенике Аустријски командант се сложио после детаљне инспекције болнице. Када су рањеници оздравили, многи су успели да побегну у Грчку или Румунију, или у српске шуме. Ускоро су се, појавиле исцрпљене, смрзнуте и болесне избеглице, које нису прешле Албанију, тако да смо морали да оформимо још две болнице. Док сам ја контролисала инфективне пацијенте, госпођица Магнусон је уочавала пацијенте којима је била потребна хируршка интервенција, а моја мајка је делила помоћ избеглицама којима су средства за хигијену и свежа одећа били потребни.

IN SERBIA RELIEF WORK IN THE INVAD- ED LAND

Miss Annie Christitch, a member of the staff of the London Daily Express, who recently reached Zurich from Serbia, where she had lived under the Austrian yoke, writes:—

The catastrophe of 1915 found us in the centre of Serbia, at Terstenik, where a great number of wounded lay in confusion awaiting an unknown fate from the approaching invader.

Немачки пролаз кроз град је био брз и страшан. Коње су смештали по кућама, а жене и деца су избацивали из кревета у хладну ноћ. Немачки војници су присвојили њихове кревете, као и храну, коју су нашли.

Сл. 7 "Приватне куће и продавнице су биле штале за животиње непријатеља – Немци уводе коње у радњу" (фотографија из енглеског недељника The Illustrated War News.12.децембар 1915) – (8)

Немачки официр који је ушао у моју болницу рекао ми је да су Енглези поражени и да ће за Божић већ бити мир.

Када су сви наши пацијенти били ван наше болнице – они којима је било боље и они који нису успели да побегну, па су били интернирани, прекинули смо сарадњу са Аустријанцима и отишли смо за Београд, покушавајући да се вратимо у Енглеску. У Београду нас је сачекала епидемија самоубистава избеглица у условима разрушених кућа и домова. Ништа није остало, све је било опљачкано. Успоставили смо везу са Српским потпорним фондом преко Дејли Експреса и добили новац да оживимо ове жртве инвазије".

На интернету је нађена још једна карта која се односи на Ани Христић (Сл.8). Да се ради о Ани, а не о Елизабети, говори податак да у наслову стоји "госпођица" ("Мисс"), а не госпођа ("Мрс"). Карта је послата из Београда 14.маја.1914 године, непосредно пре почетка Великог рата и упућена је Клубу писаца ("Writers' Club") у Лондону. Овом картом се ипак потврђује да је активност мајке и ћерке била у период између Балканских ратова и Великог рата. Ова српска целина је уредно дофранкирана са марком "Краљ Петар" од 5 пара за инострани поштански саобраћај. На карти се у левом горњем углу налази жиг пошиљаоца – "Марковић, Павловић (?) и друг, Београд". Ни на овој карти није била могућност да се дође до текста са полеђине карте, који би, свакако, дао допунске информације.

Сл.8 Коначно, трећа приказана карта даје низ одговора (Сл.9)

Сл. 9 Карта српских ратника је упућена из Ваљева 1915 године (Сл.9, Сл.10) за Бекхорст (Бецкхорст), Енглеска. На карти се налази већ поменути двојезични жиг "Anglo-Serbian Mission/Christitch" љубичасте боје са српском цензуром "ВОЈНОМ КОНТРОЛОМ ПРЕГЛЕДАНО".

Писати се могу само приватне вести. Карта ће бити уништена, ако се излажу војничке ствари.

Christitch Depot, Valjevo, Serbia
 Parcels: c/o Mr. Wilde, 5 Cromwell Road, London
 S.W.
 Oct 10

You will like to know that our hospitals are well prepared for the wounded now arriving daily, and these have every comfort of linen and trained care thanks to the kind aid of friends to Serbia like yourself. The refugee problem is more difficult, for crowds come to us from the adjacent frontier, scantily clad and in sore need of footwear. Old boots would be a boon. Sincerely yours Annie Christitch

Сл. 10 Полеђина карте српских ратника са Сл.9

Писати се могу само приватне вести. Карта ће бити уништена, ако се излажу војничке ствари.

Christitch Depot, Valjevo, Serbia
 Parcels: c/o Mr. Wilde, 5 Cromwell Road, London
 S.W.
 Oct 10

Сл. 11 Као што се може уочити са Сл.10, адреса пошиљаоца је "Складиште Христић" ("Christitch Depot"), Ваљево, и односи се на "пошиљке" ("Parcels")Wilde", 5 Cromwell Road, London од 5.октобра (адреса Српског потпорног фонда у Лондону ("Serbian Relief Fund")).

Текст, који се налази на полеђини ове карте биће дат у потпуности, јер потврђује хуманитарну делатност Енглеско-Српске мисије у Ваљевоу:

" Волећеш да чујеш да су наше болнице добро опремљене за повређене који долазе сваки дан тако да имају сваки комфор у постељини и обученој бризи захваљујући добротинству пријатеља Србије, као што си и ти. Проблем избеглица је много тежи ... долазе код нас са граничних подручја, скромно обучени са осећајем (болем) да су заборављени. Захвална твоја, Ани Христић.

Annie Christitch

Сл. 12 Потпис Ани Христић (са наведене карте)

Карактеристично је да се на карти налази и текст који гласи: "Живели наши племенити енглески савезници!" ("Long live our noble English Allies") - вертикално са леве стране карте.

Следећа карта (Сл.13) која је упућена из окупиране Србије под аустро-угарском управом ("Kamenica in Serbien" - 8 септембра 1918) на име "Annie Christitch" је аустро-угарска целина исправно дофранкирана са 6 крајцара (2x3). Карта је упућена за Швајцарску и прошла аустроугарску цензуру у Фелдкирху (Feldkirch) уобичајене црвене боје уз параф цензора плаве боје. Карта је преупућена за Лондон. Текст на полеђини карте је приватне природе, али говори о лепом и пријатељском односу две младе жене и трагу који је својим добротворством оставила госођица Ани Христић. О веродостојности карте говори и чињеница да се Каменица налази у околини Ваљева, где су се ове жене вероватно и упознале и сарађивале..

Сл.13 Епилог

Тачка VIII, XXXII Записник Седнице Министарског савета држане 4.септембра 1915 г. под председништвом Председника Министарског Савета (9): "Примљен к знању предлог о одликовању г-ђе Харди III степеном Св.Саве и г-ђе Б.Христић и г-ђице А.Христић IV степеном истог ордена"

Fédération
Internationale de Philatélie

Литература

- *Christoph Gaertner, Auctionhaus*
- *Крипнер Моника, Жене у рату, Србија 1915-1918, ("Krippner Monica, The Quality of Mercy, Women at War, Serbia 1915-1918", Народна књига, Београд),*
- <http://valjevo-hospital.org/english/sala7-16.html>:
- (<https://www.google.rs/search?q=Ana+Hristi%C4%87&ei=FbubWvyrOcvNwQK80bigCw&start=20&sa=N&biw=1082&bih=529>,
- From the description of Annie and Elizabeth O'Brien Christitch Papers, 1879-1977; (bulk 1910-1940). (Boston College). WorldCat record id: 32502763
- <http://www.loc.gov/pictures/>
- *Christitch A., In Serbia – Relief work in the invaded land, 'FEILDING STAR', VOLUME XIV, БРОЈ 3576 ОД 4 СЕПТЕМБРА 1918,*
- *The Illustrated War News. 12. decembar 1915)*
- *Јанковић Д., Храбак Б., Записници седница Министарског савета Србије 1915-1918, Архив Србије, Београд, 1976*

5. РЕДОВНА СКУПШТИНА СФС

У складу са одлуком Управног одбора СФС
(2. седница одржана 21.09.2019.),

5. редовна скупштина СФС ће се одржати
у среду 11. децембра 2019. године са почетком у 15 часова

САВЕЗ ФИЛАТЕЛИСТА СРБИЈЕ

ПТТ музеј Београд, 11. децембар 2019. у 18 часова
Трибина култура путем поште

„МИЛАНЧИЋИ“ – 150 ГОДИНА ОД ШТАМПАЊА

Предавање поводом 150 година од првог штампања
Марака са ликом кнеза Милана Обреновића IV

Предавач

Предраг Антић, потпредседник савеза филателиста србије

EDITION D'OR®

XXXI

Fürstentum Serbien
Principality of Serbia

Die Predrag Antic Sammlung
The Predrag Antic Collection

Ђорђе Радичевић

ЈУГОСЛАВИЈА 1945-1951

(наставак из броја 277)

Редовно издање Маршал Тито у новој валути - ДФЈ динарима из 1945. године (мај - септембар) је занимљиво, како са филателистичког, тако још више са поштанско-историјског аспекта. Представља прво масовно издање редовних поштанских марака са дужим периодом важности и то у време огромне потребе за преписком и коришћењем свих других поштанских услуга. Отуда је тираж свих вредности овог издања (8) вишемилионски.

Општи подаци о овом издању - папир, тип штампе и зупчање, познати су из каталога, да додамо да су марке штампане у штампарским табацима, који се састоје од 2 продајна арка од по 10 x 10 марака.

Каталошки податак о периоду важности ових марака је нетачан, марке су коришћене и 1947 године, па је вероватније да су марке коришћене до утрошка. О томе није било службених обавештења у службеној штампи Поште. Иако су поједине вредности овог издања штампане више пута, у погледу штампе су доста уједначене као и у погледу папира, боја и зупчања.

Код вредности од 9 динара познат је папир у две нијансе боје: беличаст и жућкаст папир.

У погледу боје, приметне нијансе постоје само код вредности од 1 и 2 динара (опекаста и светлоружичаста односно ружичаста и карминцрвена).

Других особености код марака овог издања нема. Међутим, већина наших каталога већ дуги низ година наводе да постоје и грешке у зупчању. Наводно, постоје марке од 2 и 6 динара с једне стране незупчане - са доње односно са горње стране. Морам у вези са тим да кажем да и поред дугог праћења нашег филателистичког тржишта, као и филателистичке литературе из тих и непосредно каснијих година, нисам наишао на такву марку. Не спорим да можда постоји, али нисам сигуран да је стручно прегледана и атестирана. Наишао сам и на информацију да наводно постоји и вредност од 4 динара, незупчана с једне стране.

Посебну занимљивост за специјалисте овог издања представљају ознаке на рубовима продајних арака марака овог издања у виду римских бројева I, II, III, IV, X, XX и сл., различите величине и пуноће бројки. Одмах је била искључена могућност да су у питању ознаке штампарских плоча, јер толики број штампања сигурно није био, а ови знаци су се појавили одмах. "Каталог поштанских марака ФНРЈ за 1947. годину" у издању ХФС-а је педантно, на основу информација својих сарадника, утврдио да постоји најмање 12 различитих типова бројки - ознака. Наравно, уз дужно поштовање педантности и брижљивости сарадника и редакције, мислим да та тема није до краја истражена и да је и данас у домену истраживачког подручја.

Према обавештењу тадашње Државне маркарнице ове ознаке су везане за техничке разлоге. Такви табаци са ознакама, са леве или са десне стране, су ретки и то за случај посебне припреме и означавања табака за аутоматско озубљавање.

На слици 3 приказани су примери марака са ознаком продајног арака на разичитим вредностима и са различитим типовима римске бројке.

Историја овог издања је веома богата мноштвом поштанских жигова, променама у тарифном систему, истовременом употребом претходно издатих марака у српским окупационим динарима (до краја јула 1945), различитим почетком употребе марака на појединим подручјима.

Слика 3. Примери различитих типова ознака продајних арака на маргинама појединих вредности издања Тито II

У погледу колекционирања и каталогизације поштанских жигова, на маркама овога издања, до данашњих дана није позната ниједна специјалистичка збирка или обрада.

Нешто је другачија ситуација са обрадом појединих, касније ослобођених крајева Југославије, о чему постоји литература. Но, датуми почетка коришћења ових марака, са веродостојним прилозима и службеним подацима, нису до краја потврђени. Ту и тамо и непризнато издање, а постоје и примери поштанских објекта, који нису аутентични или су фалсификовани (антидатирањем и сл.).

Како се важност марака овог издања протеже током три календарске године, у даљој презентацији издања, неопходно је најпре представити поштанске тарифе важеће у том периоду. Ту ћемо се сусрети са првим поштанским тарифама у авионском саобраћају, као и са поштанским тарифама у железничком и бродском превозу писмоносних пошиљака, пакета и сл.

Слика 4. Аверс и реверс препорученог авионског писма послатог из Кутине 12. XI 45. за Клевланд, САД. Писмо франкирано са 1 дин плус 4 дин (вертикални низ од 4 дин) укупно 13 дин, према поштанској тарифи од 10. V 45: 4 дин за писмо и 5 дин за R-руковање, као и 4 дин као допунска авионска такса, према решењу поштанских власти о успостављању поштанског саобраћаја са САД-ом. Етикете за R-руковање и отпрему авионом и налепница о затварању писма по цензури с лица писма, а на полеђини жиг војне цензуре, транзитни жиг Њујорка и долазни жиг (2) од 21. дец. 1945. Сачуван веома мали број оваквих писама, с обзиром на ограничени период овакве манипулације од свега неколико месеци.

Објављено љубазношћу колеге Владимира Милића.

У време првог штампања марака овог издања у примени је била поштанска тарифа важећа од 10. маја 1945. године, о чему смо опширно писали у претходним бројевима часописа. Ипак, ради праћења илустрација у наставку, потребно је да се подсетимо само на најфреквентније тарифне ставове:

- Дописнице у домаћем саобраћају **1.- дин**
- Дописнице у међународном саобраћају **2.- дин**
- Писмо у локалном саобраћају до 20 гр **1,50 дин**
- Писмо у међумесном саобраћају до 20 гр **2.- дин**
- Писмо у међународном саобраћају до 20 гр **4.- дин**
- Штампана ствар у домаћем саобраћају до 50 гр **0,50 дин**
- Штампана ствар у међународном саобраћају до 50 гр **1.- дин**
- Препоручено руковање у домаћем саобраћају **4.- дин**
- Препоручено руковање у међународном саобраћају **5.- дин**
- Хитно руковање у домаћем саобраћају **4.- дин**
- Пост-рестант испорука **1.- дин**

Период важности ове поштанске тарифе био је до 15. I 1946. године, што значи да су поједине вредности овог издања биле у течају 3-6 месеци. Праћењем филателистичког тржишта, може се закључити да су поштански објекти са марком од 20 динара веома ретки. Лично ми није познат ниједан такав објекат. Питање је да ли је уопште постојала потреба за том франкатуром. Тарифа за најтеже писмо до 2000 гр била је 18 динара. Авионски поштански саобраћај са иностранством је кренуо на основу поново успостављених поштанских веза са низом земаља у размени писама и дописница, R-руковања, а са неким прекоморском земљама и уз могућност авионских пошиљки уз скромну допунску таксу од 4 динара. Нарочита руковања у пакетском саобраћају још нису била тарифирана.

Друга ретка особеност до краја јула 1945. године (дакле веома кратко време) била је могућност мешовитих франкатура са претходно издатим маркама у окупационим динарима. До истека важности њихове употребе остало је мало времена – вредност од 0,50 дин. издата је 13. VI; од 2 дин. 14. V; од 4 и 6 дин. 18. VI. Остале вредности штампане су после краја јула. Одмах да кажем да мешовите франкатуре са маркама провизорног издања Манастири, нису познате, јер је то издање по свему судећи утрошено. Са маркама издања Тито I ретки су примери мешовите франкатуре (вредност од 2 динара). Такву илустрацију смо већ приказали у часопису. I на крају, за овај период је занимљив случај употребе половљене марке од 2 дин. наводно на штампаној ствари. Приказаан је исечак који није сасвим логичан ни са становишта франкатуре. У периоду до нове поштанске тарифе, било је измена и допуна 1. VII. 1945. године (уведене су поштанске упутнице у међународном саобраћају, хитно руковање у међународном саобраћају, уведена је такса за царињење и др. Објављен је службени податак о паритету златног франка у односу на динар у међународним поштанским обрачунима унутар Светског поштанског савеза: 1 златни франак = 18 динара, 1 US\$ = 3 златна франка, 1 US\$ = 50 динара. На снази је била и Уредба о плаћању поштанских такси, којом су била предвиђена одређена ослобађања од плаћања.

Нова поштанска тарифа ступила је на снагу 15. I. 1946. године, из које представљамо најфреквентније тарифне ставове:

Дописнице у домаћем саобраћају **1,50 дин**
 Дописнице у међународном саобраћају **3.- дин.**
 Писмо у домаћем саобраћају до 20 гр
 (Укинута је локална тарифа) **2,50- дин**
 Писмо у међународном саобраћају до 20 гр **5.- дин**
 Штампана ствар до 50 гр **1,- дин.**
 Препоручено руковање у домаћем саобраћају **5,50 дин**
 Препоручено руковање у међународном саобраћају **7.- дин**
 Хитно руковање у домаћем саобраћају **6,- дин**
 Хитно руковање у међународном саобраћају **10,- дин**

Од 1. IV 1946. године повећана је такса за сваку нову стопу тежине; код писама за иностранство од 2,50 на 3.-динара, а од 28. VI 1946. године извршене су промене и код тарифа за поштанске упутнице и др.

Од 10. IV 1946. године уведене су прва послератна допунска поштанска такса у авио-саобраћају. Наиме, закључен је уговор између Поште и авио-превозника са седећим тарифирањем:

Домаћи саобраћај за сваких 20 гр 1.- дин	Пољска 2,50 дин
Белгија 4,50 дин	Француска 4,50 дин
Данска 7.- дин	Холандија 4.- дин
Енглеска 6,50 дин	Ч.С.С.Р 2,50 дин
Норвешка 8,50 дин	Швајцарска 3,50 дин
	Шведска 5,50 дин

Од 1. X 1946. листа земаља са којима је успостављен међународни поштански саобраћај авионима је проширена, и то:

Египат, за сваких 10 гр 13.- дин	Сирија 10.- дин
Иран 16.- дин	Турска 7.- дин
Ирак 15.- дин	Финска, за сваких 20 гр 9.- дин
Палестина 14.- дин	Исланд, за сваких 20 гр 20.- дин.

Од 1. XI 1946. ступила је на снагу нова допунска такса у поштанском авио-превозу, и то:

Југославија до 20 гр 1.- дин.	Шведска 6.- дин
Алжир до 10 гр 5.- дин	Египат 13.- дин
Албанија 2.- дин	Турска 7.- дин
Мароко 5.- дин	Палестина 14.- дин
Енглеска 7.- дин	Француска 5.- дин
Канада 17.- дин	САД 17.- дин
Пољска 4.- дин	Ч.С.С.Р 2.- дин
Аргентина 10.- дин	Бразил 17.- дин

Белгија 5,- дин
 Чиле до 5 гр 8.- дин
 Данска 7,- дин
 Нови Зеланд 15.- дин.
 Норвешка 7,- дин
 Аустралија 14.- дин

Швајцарска 4.- дин
 С.С.С.Р. 4.- дин
 Финска 7.- дин
 Холандија 4.- дин
 Португалија 10.- дин

За сакупљаче порто-марака вероватно ће бити занимљиви службени подаци Поште о третману нефранкираних или недовољно франкираних пошиљака из иностранства и паритету за обрачун портирања нашим порто-маркама. Ту су наравно подаци о поштанским тарифама низа земаља:

	писмо до 20 гр	писмо сваких нових 20 гр	дописна карта	тисковина сваких 50 гр
Бугарска курс 1 лев = 1,25 дин	4.- Лева	+2.-	3.-	0,40
Енглеска курс 0,50 д (pens) = 1,70 дин	3.- Д.	+1,50	2.-	0,50
Италија курс 1 лира = 2 дин	5.- Лит	+3.-	3.-	0,25
С.С.С.Р. курс 1 коп = 0,20 дин	50 Коп	+30.-	30.-	10.-
Француска курс 1 ФФР = 1 дин	10.- ФФР	+6.-	6.-	2.-
Швајцарска курс 1 ц (centime) = 0.33 дин	30.-ц	+20.-	20.-	5.-
САД курс 1 ц (cent) = 2 дин	5.-ц	+ 3.-	3.-	1,50

Из података се између осталог види да је у овом порто обрачуну употребљаван курс динара вишеструко нижи од званичног.

Од 1. V 1946 утврђен је и еквивалент тзв. "тршћанске" лире односно поштанске таксе:

	писмо до 20 гр	писмо 20-50 гр	писмо 50-250 гр	дописница
ВУЈА - Зона Б (Истра, Ријека, Јулијска Крајина и Словеначко Приморје) курс 1 Лит = 0,84 Дин	6.-Лит	10.-	15.-	3.-

При крају године обзиром на велику привредну кризу и инфлацију у Италији измењене су поштанске тарифе и еквиваленти за обрачун порто-такси.

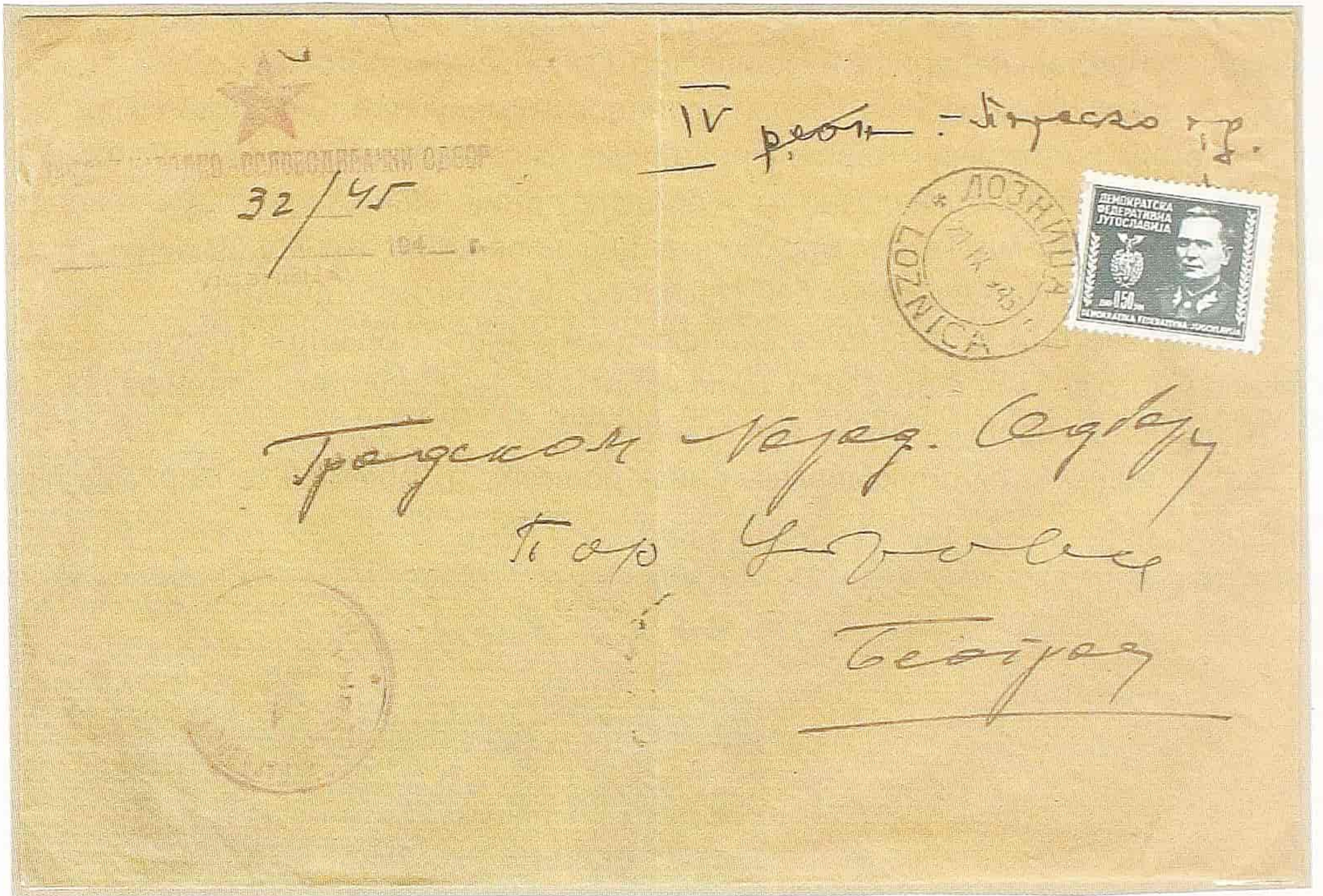
Од средине 1946. године уведен је редован међународни пакетски саобраћај железницом и бродовима и утврђене поштанске таксе у зависности од наше изменичне поште до одредишта и од железничке и бродске линије. Наплата поштарине вршена је у поштанским маркама. Тако је нпр. поштарина за пакет до 5 кг код изменичне поште Љубљана 2 до САД via железница СН и FR затим брод, била 131 динар.

Наравно, све што је везано за тарифе тражи знатно опширнију обраду, што би захтевало много већи простор, те би било корисније да се поштанске тарифе представе у неком посебном броју часописа или прилогу.

Сада настављамо са приказивањем низа поштанских објеката са маркама издања Тито II.

Слика 5. 0.25 дин (трака од 3) на штампаној ствари из Дежановаца, 14. II 46 за Ср. Карловце. Франкирано је 0,75 дин, док је прописана такса Од 15. I 46 била 1 Дин.- за пошиљке до 50 гр.

Слика 6. 0,50 Дин као штампана ствар из Лознице, 21. IX 45 за Београд. Поштанска тарифа важећа од 10.V 1945.

Слика 7. 0,50 Дин на штампаној ствари у Београду, 25. I 46. Одговарајућа франкатура по тарифи важећој од 15. I 46.

Слика 8. 1 Дин на разгледници упућеној из Суботице, 4. I 46 за Београд. Поштанска такса по тарифи од 10. V 45

Слика 9. 2 Дин на писму упућеном из Загреба, 20. X 45 за Петровград (данашњи Зрењанин). Франкатура по тарифи од 10. V 45

Слика 10. 2 Дин (2) на препорученом писму упућеном из Београда војном лицу на положају. Писмо је цензурисано. Примењена је посебна Уредба о плаћању поштанских такси од 20. IV 1945 о ослобођењу војних лица од поштанских такси за обична писма, дописнице.....Из тог разлога наплаћена је само такса за препоручено руковање од 4 Дин по тарифи важећој од 10. V 1945.

Слика 11. 4 Дин (пар) на препорученом писму из Казана, 17. VI 46 за Београд. Одговарајућа франкатура 8 Дин од чега 2,50 дин за писмо и 5,50 Дин за препоруку по тарифи важећој од 15. I 1946 године.

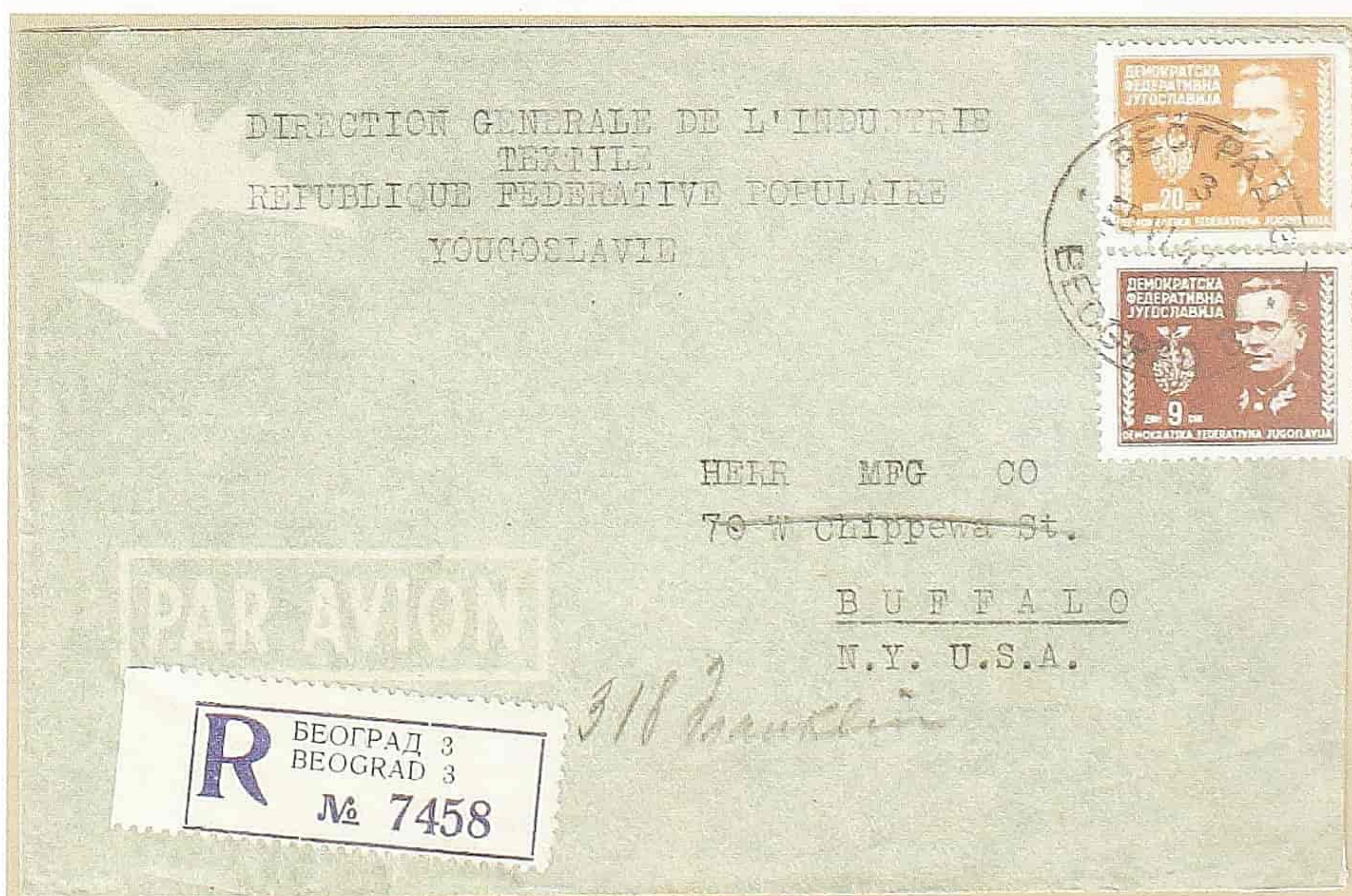
Слика 12. 6 Дин на препорученом писму из Славонског Брода, 17. VII 45 за Сарајево. Одговарајућа франкатура 2 Дин за писмо и 4 Дин за препоруку по важећој тарифи од 10.V 1945. године

Слика 13. 6 Дин (пар) укупно 12 Дин на препорученом писму из Београда, 5.II.46 за Тел Авив, Палестина. Транзитни жиг Хаифа, 22 Фе 46 и долазни Тел Авив 26 Фе 46 на полеђини. Одговарајућа франкатура 5 Дин за писмо и 7 Дин за препоруку. Ретка дестинација и поштанско-историјски документ.

Слика 14. 9 Дин Редовног издања Маршал Тито и 0,50 Дин Редовног издања Партизански мотиви на препорученом писму друге стопе тежине преко 20 до 50гр, у Београду, 2.VII.47, Одговарајућа франкатура 4 Дин за писмо и 5,50 Дин за препоруку. Ређа мешовита франкатура два издања.

Слика 15. 9 Дин и 20 Дин укупне франкатуре 29 Дин на препорученом авионском коверту за писмо, упућеном из Београда 5.VI.47 за Буфало, САД. Долазни жиг Јун 10 1947 на полећини. Одговарајућа франкатура 5 Дин за пиамо + 7 Дин за препоруку = 12 Дин плус допунска авио-такса 17 дин = 29 Дин.

Тивадар Гаудењи (Друштво новосадских филателиста) Преглед пригодних жигова првог дана Краљевине Југославије

Tivadar Gaudenyi (*Novi Sad Philatelic Society*) The review of the first day commemorative postmarks issued in the Kingdom of Yugoslavia

The aims of study was to identified which commemorative postmarks of the Kingdom of SHS / Yugoslavia (1921-1941) can be qualified as first day postmarks (FD) also. The material was the private collections and the major references related to this topic: Pešić (Пешић, 1945); Novak (1948; 1951); Čudov et al. (1991); Milošević (1991); Michel Europa-Katalog, (2014) and Šafar (2011). The main challenge in the analysis was to disseminated the different date of issue in the literature. Mainly the official the stamps issue of official documents and the public sale of stamps caused the time differences and confusions. The relevant source of justification was the date of the FD in philatelic material. In total 23 commemorative postmarks of Yugoslavia (1932-1941) identified as FD (Table 2.).

1. Увод

Проучавање и анализа употреба поштанских (пригодних) жигова спада у класу маркофилије (енг. *macrophilily*) и такве врсте специјалних колекција / изложака спадају у класу поштанске историје и могу бити представљени у виду изложака оквиру класе поштанске историје или на основу обима изложка у виду једновитринског изложка.

Циљ прегледа је приказ пригодних жигова Краљевине Југославије који могу да се класификују и жигови првог дана (*FD*). Међутим, сусрећемо се са феноменом да неки продавци коверте са пригодним жиговима дана нуде као коверат првог дана (*FDC*) иако према датумима жигова то нису. Самим тим што на пригодној коверти пише да је *FDC*, то не значи да је *FDC*. За *FDC* мора да испуњава одређене услове, што значи да је снабдевен одговарајућом марком са *FD*; у осталим случајевима ради се о пригодној коверти. Да ли је маркетиншки трик продавца или незнање, не бих се упуштао у дубљу анализу, али свакако да је дата информација нетачна.

Анализиран доступни материјал при овој студији је био ограниченог обима, отворен сам за коментар, уколико има податак који може да допуни/исправи овај преглед.

Један од најпотпунијих прегледа пригодних жигова коришћених у Краљевини Југославији је у својим приручницима објавио Новак (Novak, 1948, 1951) самим тим на тој литератури се првенствено базира и ова анализа. Према поменутих приручницима у периоду 1921-1941 приближно стотину пригодних жигова је било у оптицају, од којих само је одређени број са одређеним датумима (уколико су били са покретним датумима) могу да задовоље и критеријум *FD*.

Прва појава употребе пригодних жигова већ од прве године заједничких издања СХС/Југославије је била пристуна ("УДРУЖЕЊЕ РАТНИХ ИНВАЛИДА * САРАЈЕВО *" од 15.5.1921 или много распрострањенији и познатији, је овалног облика са текстом "ВИДОВДАН ОСИЈЕК" "VIDOVDAN ОСЕК" "1921" употребљен током II Покрајинског слета Соколског савеза у Осиеку током 28-30.6.1921).

2. Преглед Пригодних жигова првог дана

2.1. 1932 - Веслачки шампионат Европе у Београду

Први пригодни жиг који је у својству *FD* је везан за пригодно издање серије посвећеном Веслачком шампионату Европе, који се одржавао и Београду 1932. године. Новину код овог издања је унео посебно одштампани пригодни коверат. Код привремене поште на вежбалишту у периоду од 2-4.10.1932. био је у употреби пригодни жиг. Пригодни жиг је двокружни са горње стране полукружно исписано "БЕОГРАД ЕВР. ВЕСЛ. ШАМП." са доње полукружни текст "BEOGRAD EVR. VESL. ŠAMP.", на средини у мосту стоји датум. Жиг је коришћен у црној и црвеној боји од 2. до 4. 10.1932. Жиг је био са покретним датумом, сваки дан коришћена се посебно намештао одговарајући датум.

Већина жигосаних пригодних коверата је са поштанским жигом поште БЕОГРАД 1 (од којих са бројем 16 је најчешћи).

Према приручнику и каталозима први дан употребе пригодне марка је 1.9.1932. (Novak, 1948; Šafar, 2011), док у по другим изворима је 2.9.1932. (Пешић, 1945; Milošević, 1991; Michel Europa-Katalog, 2014), постоји и информација да је први употребе 3.9.1932. (Čudov et al, 1991).

Према прегледаном материјалу и слике у приручнику (Novak, 1948) за пригодни *FD* је 2.9.1932 тако да је пригодни жиг са овим датум уједно је и *FD*. У случају поште Београд 1 није нађени жигосани коверат на са старијем датумом од 3.9.1932. Највероватније због тога на основу каталога Југомарке (Čudov et al, 1991) можемо сматрати да *FD* за поштански жиг поште Београд 1 одговара за датуму 3.9.1932.

Слика 1. Последњи дан употребе (28.5.1933) пригодног жига "ДУБРОВНИК-DUBROVNIK" "XI I. K. PEN-KLUBOVA 1933" (пригодни коверат са пригодним жигом али није *FDC*).
(извор: колекција Гаудењи)

2.2. 1933 - XI Међународни конгрес Пен клубова у Дубровнику

Серија пригодног издања поводом XI Међународног конгреса Пен клубова у Дубровнику је у употреби од 25.5.1933. Према неким каталозима наводе се датуми од 25-27.5.1933 почетка употребе (Michel Europa-Katalog, 2014) или употребе пригодног жига (Šafar, 2011). Међутим, исправан датум по свему судећи је у приручнику (Novak, 1951) где је за покретне датуме пригодног жига наведен 25-28.5.1933 (Слика 1). Пригодни је био двокружни са горње странце исписано "ДУБРОВНИК-DUBROVNIK" са доње латиницом текст испод моста "XI I. K." док у између црта кругова "PEN-KLUBOVA 1933" унутар моста је био датум дана употребе. За ову прилику привремено је радила пошта Ловријенац, која је употребљавала пригодни жиг црвене боје и током 4 дана функционисања. Само пригодни жиг са датумом 25.3.1933. је уједно и FD.

2.3. 1933 - Соколски слет у Љубљани

Пригодна серија је у употреби од 28.6.1933. иако има изузетака који наводе ранији датум од 26.6.1933. (Пешић, 1945) према доступном материјалу није утврђено раније жигосање од 28.6.1933.

Експозитура поште Љубљана I на слетишту је употребљавала пригодни жиг црне или црвене боје кружног облика. На двокружном жигу између линија са горње стране је исписан текст "I. POKRAJINSKI ZLET" док у дољем делу "S.K. J. 1933", изнад моста текст "LJUBLJANA" испод моста реч "ЉУБЉАНА". У мосту исписан датум употребе.

Видовдански пригодни жиг представља уједно и FD (Слика 2).

Слика 2. FDC са пригодним FD Соколског слета у Љубљани
(извор: колекција Гаудењи)

2.4. 1934 – II Покрајински соколски слет у Сарајеву

Серија пригодних марака II Покрајинског соколског слета у Сарајеву на основу свих каталога и приручника први дан издања/употребе пригодних марака је 1.6.1934.

Експозитура поште на слетишту је жигосала је жигосала црвеним докружним жигом са текстом унутар линија горњег полукруга "II. ПОКРАЈИНСКИ СЛЕТ", док у доњем полукругу "S. K. J. SARAJEVO 1934". У средини је мост са датумом изнад моста реч "SARAJEVO" испод моста "SARAJEVO".

У свим изворима први дан употребе пригодном жига је 28.6.1934 (Видовдан) (Пешић, 1945; Novak, 1948, 1951; Šafar, 2011). Колико су ови подаци непоуздани је управо слика 181. у Новаковом приручнику (Novak, 1948) где се јасно види 27.6.1934. на пригодном жигу. На основу истраживања подаци указују да је поштанска експозитура на слетишту постављена од 2.6.1934 и то је уједно и сарајевски FD. Пригодни жигови са датумом 2.6.1934 су сигурно најређи и за препоруку је коришћен само четвртаст жиг са словом "R", док је број ручно уписиван (Слика 3.). Касније на Видовдан (28.6.1934) је употребљен специјални посебан жиг препоруке (Слика 4.).

Слика 3. Препоручена разгледница са пригодним FD (2.6.1934) са II. Покрајинског соколског слета у Сарајеву. Веома редак и до сада непознат примерак у литератури. (извор: колекција Гаудењи)

Слика 4. Препоручена коверат са пригодним жигом са II. Покрајинског соколског слета у Сарајеву послат на Видовдан (28.6.1934). Специјални пригодни жиг препоруке је на овај дан пуштен у употребу. (извор: www.delcampe.net)

2.0. 1934 – Соколски слет у Загребу

Пригодна серија марака поводом Сколског слета у Загребу и 60-годишњице постојања Сокола. За ову прилику на загребачком стадиону је постављена приврена поштанска експозитура. Жиг који је употребљаван, према приручницима (Novak, 1948, 1951) је описан као пригодни жиг. Став аутора је да је недвосмислено да се ради о поштанском жигу, јер задовољава све стандарде поштанског жига привремене поште на загребачком стадиону (Слика 5). Не можемо га класификовати као пригодни жиг.

Слика 5. Поштански жиг Загреб стадион. (извор: www.delcampe.net)

2.5. 1937 - ЗЕФИБ

Пригодно издање првог блока поводом I Земаљске филателистичке изложбе у Београду. На изложбеној пошти био је употреби црни осмоугласти пригодни жиг са покретним датумом.

Жиг је са текстом у горњем делу "БЕОГРАД - БЕОГРАД", изнад моста са датумом силуета грађевина Београда, у мосту датум испод датума реч "ЗЕФИБ" у доњем делу текст "I ZEM. FILAT. IZLOŽBA". Пригодни жиг је био у употреби до 12. до 19. 9.1937. Само је жиг са датумом 12.9.1937. је уједно и FD.

2.6. 1938. - Ваздухопловна изложба

Пригодно серија поводом I Међународне ваздухопловне изложбе у Београду која је одржана од 28.5.1938 до 13.6.1938. Привремена изложбена пошта је током изложбе употребљавала црни једнокружни пригодни жиг.

У горњем делу жига полукружно је писано "БЕОГРАД 1 BEOGRAD 1" испод тога стилизована силуета авиона и датум. У доњем делу жига у линији текст "I MEDJUNAR." док у полукругу је исписано "VAZUHOПLOVNA IZLOŽBA". Само је пригодни жиг са датумом 28.5.1938. је и *FD*.

2.00. 1938 - 1938 - За болницу у Демир Капији

Пригодна серија за болницу у Демир Капији је издата 1.8.1938. Пригодни жиг је употребљен приликом посете краља Александра I, поводом отварања болнице у Демир Капији. Пошта у Демир Капији је 16. и 17.10.1938 употребљивала пригодни жиг у облику квадрата црвене боје.

У горњим ободним деловима квадрата је исписан текст "ДЕМИР КАПИЈА • DEMIR KAPIJA" док у доњој линији "АЛЕКСАНДАР I" док у средини у горњем реду стилизовано железничко коло, у мосту датум, испод моста текст "СПОМЕН БОЛНИЦА". Пошто постоје жигосане марке ранијег датума овај жиг није *FD*, нити пригодни жиг на пригодној коверти није *FDC*.

2.7. 1938 - IX Балканске игре

Пригодна серија поводом IX Балканских игара у Београду била у употреби од 11.9.1938. У период од 11. до 18.9.1938. Поштанска експозитура Београд I је употребљивала црни једнокружни пригодни жиг. У горњем делу "БЕОГРАД 1 - BEOGRAD 1", у средини жига уоквирени датум, испод којег на почетку реда велики број "IX" и у два паралелена текст "БАЛКАНСКЕ ИГРЕ" и "BALKANSKE IGRE". Само је пригодни жиг са датумом 11.9.1938. и *FD*.

2.8. 1938 - За нашу децу - салвате парвулос

Серија пригодних марака поводом II Балканског конгреса за заштиту деце у Београду издата је дана 1.10.1938. Серија се разликује од издања од 1. маја исте године што су друге номинале, различите боје и имају дотисак "SALVATE PARVULOS" (чувајте децу). Црни пригодни једнокружни жиг је био употреби током конгреса 1-7.10.1938. У горњем делу полукруга је исписано "БЕОГРАД I - BEOGRAD I" у средини датум, испод датума у линији "II BALKANSKI KONGRES ZA" испод којег у доњем полукругу "ZAŠTITU DECE". Само је пригодни жиг са датумом 1.10.1938. је и *FD*.

2.9. 1939 - За дом ПТТ чиновника у Београду

Пригодна серија у корист дома ПТТ чиновника у Београду је пуштено у употребу 15.3.1939. Истог дана је био у употреби црвени осмоугласти пригодни жиг. Жиг у ободном делу је са текстом: горњем делу "БЕОГРАД I", са леве стране "1839" док са десне стране у средини је годиште "1939", док је у доњем ободном делу исписано "BEOGRAD I". У средини у квадрату је датум изнад којег пише "ZA DOM PTT ČIN", док је испод текст "U BEOGRADU". Пригодни жиг представља уједно и *FD*.

2.10. 1939 - Јубилеј Косовске битке

Пригодна серија за прославу 550-годишњице Косовске битке (1389-1989) је пуштена у промет 28.6.1939. Експозитура поште Приштина на Косову пољу 28.6.1939 употребила је једнокружни црвени пригодни жиг. У горњем делу полукруга исписано "КОСОВО / 1389-1989" у средини на слободном пољу датум, а у доњем делу полукруга "KOSOVO". Пригодни жиг представља уједно и *FD*.

2.11. 1939 - I Међународне ауто-мото трке

Пригодна серија поводом I Међународне ауто-мото трке у Београду пуштена је у промет 3.9.1939. Поштанска експозитура у павиљону Цвијете Зузорић употребила је црни једнокружни пригодни жиг. У горњем делу полукруга је исписано "БЕОГРАД I - BEOGRAD I" у средни правоуганику датум испод којег је исписано "I МЕЂУНАРОДНЕ / АУТОИМОТО. ТРКЕ". Пригодни жиг представља уједно и *FD*.

2.12. 1939 - За Јадранску стражу

Пригодна серија за 20-годишњицу Јадранске страже пуштена у промет 6.9.1939. Пошта Сплит I употребила је осмоугласти црни пригодни жиг. У горњем делу жига је исписано "СПЛИТ I SPLIT I", у средини лево датум "6 / IX / 39", док је са десне стране цртеж поринутог брода, у доњем делу исписан текст "ČUVAЈМО NAŠE MORE". Пригодни жиг представља уједно и *FD*.

2.13. 1939 - За инвалиде - Авала

Пригодна серија поводом откривања споменика Незнаног јунака на Авали је у промету од 9.10.1939. Пошта Београд I је употребила црвени једнокружни пригодни жиг. У горњем делу полукруга текст "БЕОГРАД I - BEOGRAD I" у мосту у средини датум "9-X-1939" у доњем делу полукруга текст "ЗА ИНВАЛИДЕ". Пригодни жиг представља уједно и *FD*.

2.14. 1940 - За дом ПТТ званичника и служитеља

Пригодна серија за дом ПТТ званичника и служитеља у Београду је пуштена у промет 1.1.1940. Пошта Београд I је на дан излажења употребила црвени петоугаони пригодни жиг. На ободу жига текст "ЗА ДОМ П.Т.Т. ЗВАН. И СЛУЖИТЕЉА * ZA DOM P.T.T. ZVAN. I SLUŽITELJA". У унутрашњем делу жига цртеж зграде испред којег у линијама "БЕОГРАД I / BEOGRAD I / 1. I. 1940". Пригодни жиг представља уједно и *FD*.

2.15. 1940 - За дом ПТТ чиновника у Загребу

Пригодна серија за дом ПТТ чиновника у Загребу пуштена је у промет 1.3.1940. На дан употребе пошта Загреб I користио је шрестоугаони црвени пригодни жиг. На ивици жига је исписано "ZA DOM P.T.T. ČINOVNİKA I ZVANIČNIKA U ZAGREBU"; дат је и нацрт поштанске трубе. У унутрашњем делу је у редовима исписано "ZAGREB I / I- III- 1940 / ЗАГРЕБ I". Пригодни жиг представља уједно и *FD*.

2.16. 1940 - За нашу децу

Пригодна серија у корист Југословенске уније за заштиту деце пуштена у промет 1.5.1940. Пошта Београд I употребила је на дан пуштања у промет црвени четвртасти

пригодни жиг са текстом "ЗА НАШУ ДЕЦУ / 1 - V - 1940 / БЕОГРАД 1 - BEOGRAD 1" с тим да је датум у правоуганику. Пригодни жиг представља уједно и *FD*.

2.17. 1940 - Балкански споразум

Пригодна серија поводом осмог редовног састанка привредног већа Балканског споразума у Београду. На основу литературе ова серија марака има различите датуме издања тј. стављања у промет.

Слика 6.: Путовало писмо са пригодним жигом (1.6.1940) Балканског споразума.
(извор: колекција Гаудењи)

Према приручнику и неким каталозима (Novak, 1951; Milošević, 1991; Čudov et al, 1991; Šafar, 2011) датум је 27.5.1940, док према другим каталозима то је 1.6.1940. (Пешић, 1945; Michel Europa-Katalog, 2014). У периоду од 1. до 9.6.1940 пошта Београд 1 је употребила црвени двокружни пригодни жиг са покретним датумом. На жигу на одобим делу имеђу два друга текст "CONSEIL CONOMIQUE D L'ENTENTE BALKANIQUE * VIII SESSION" (Слика 6.). У средини моста датум употребе, изнад моста текст "БЕОГРАД 1" испод моста текст "BEOGRAD 1". Током анализа није виђен датум старији од првог дана употребе пригодног жига (1.6.1940), тако да је условно (уколико нема старијег жига) ово први дан употребе и *FD*.

2.18. 1940 - Гутенберг: ободска штампарија 1493

Пригодна марка је издата 29.9.1940. поводом 500-годишњице проналаска штампарске машине Гутенберга. Пригодни жиг је употребљен на XIX изложби Хрватског

филателистичког друштва у Загребу од 29.9. до 6.10.1940. од стране изложбене поште (експозитуре поште Загреб 1). Пригодни округли жиг је коришћен у златној и црној боји, ако и машински и ручни. У једнокужном жигу у горњем полкругу је текст "ZAGREB-I · ЗАГРЕБ-I" "HFD / IZLOŽBA" уквирен датум употребе, испод датума је стилизована глава у профилу испред које је датум 1440 а иза 1940 док је испод текст "GUTENBERG". Први дан употребе (29.9.1940) пригодног жига је и *FD*.

2.19. 1940 - Туберкулоза

Пригодна серија у корист Југославенске лиге против туберкулозе је издата 23.12.1940. На дан пуштања у промет пошта Београд 1 је употребљавао црвени округли пригодни жиг. Жиг је у полукругу има текст "ЈУГОСЛАВЕНСКА ЛИГА ПРОТИВ ТУБЕРКУЛОЗЕ" у средни у равним линијама текст текст "БЕОГРАД 1 / 23-XII-1940 / БЕОГРАД 1". Пригодни жиг представља уједно и *FD*.

2.20. 1941 - Звезда бојевников

Пригодна серија у корист савеза бораца у Љубљани издата је 1.1.1941. Пригодни жиг је употребљавала пошта Брезје код Бледа од 1. до 3. 1. 1941 црвени округли пригодни жиг. Пригодни жиг је дворужни у којем између кругова стоји текст "ZA ZVEZO BOJEVNIK-OV" у унутрашњем делу стоји праволинијски текст "БРЕЗЈЕ" изнад и "BREZJE" испод моста са датумом. Само пригодни жиг са датумом 1.1.1941. је и *FD*.

2.21-22. 1941 - II филателистичка изложба Бановине Хрватске у Загребу

Пригодна серија је издата 16.3.1941. поводом II филателистичке изложбе Бановине Хрватске у Загребу који је организовао Хрватски филателистички Савез у периоду 16-27.3.1941.

За ову прилику су на изложбеној пошти у употреби била два двокружна пригодна жига:

На првом се у средини налази цртеж старе катедрале у Загребу, испод које је датум употребе. У полукругу жига између два круга, горе је текст "ZAGREB - ЗАГРЕБ", док у доњем делу полукруга "II. FIL. IZLOŽBA BAN. HRVATSKE".

У другом жигу у средини налази грб Загреба са леве стране је дан и месец, док је са десне година употребе. На жигу између два круга, горе је текст "ZAGREB - ЗАГРЕБ", док је у доњем делу полукруга "II. FIL. IZLOŽBA BAN. HRVATSKE".

Оба жига са датумом 16.3.1941. су и *FD*.

2.23. 1941 - Филателистичка изложба у Славноском Броду

Цео тираж за II филателистичке изложбе Бановине Хрватске у Загребу је током изложбе (16-27.3.1941) распродат. Нова серија пригодних марака истих нацрта са промењеним бојама је припремљена за филателистичку изложбу у Славноском Броду од 13-20.4.1941. У међувремену ратна дејства су омела планове. Пригодне марке које су планиране за филателистичку изложбу у Славноском Броду појавиле су се према плану на пошти 13.4.1941 у Загребу. За ову прилику је био у употреби и пригодни жиг који је са измењеним садржајем коришћен на пошти Загреб 1 (Слика 5). Наиме пре употребе је ћирилични текст са жига је уклоњен. Окупација, оружани сукоби и политичка догађања су утицала да је коришћен само у виду услужног жигосања, јер је поштански саобраћај

због Априлског рата у већини случаја на простору Краљевине Југославије прекинут, а тек понегде функционисао. Неки сматрају да жиг припада филателичком корпусу НДХ док други Југославији. Пошто се на овим маркама као назив државе налази Југославија и тек касније су се појавили претисци ових марака и жигови измењеног и другачијег политичког садржаја, аутор сматра сходно да је пригодни жиг који је услужно коришћен током Априлског рата припада корпусу старе Југославије и евентуално као претеча НДХ. Марке ове серије су издате истога дана када је у употребљен пригодни жиг, приручник (Novak, 1951 стр. 85.) сматра да је жиг припада НДХ док марка корпусу старе Југославије под којим је и обрађен (Novak, 1951 стр. 84), али контрадикторност је управо у томе што се жиг налази у приручнику старе Југославије (Novak, 1951 сл. 392 и 393). У свим каталозима који се налазе у списку литературе наводе да је *FDC* припада југословенском корпусу филателије као и да "...жиг је дозвољен још од министарства пошта старе Југославије." (Novak, 1951 стр. 85.).

Црни двокружни пригодни жиг је услужно жигосан 13.4.1941. Између кругова у горњем делу стоји само са леве стране "ZAGREB I" у доњем делу пише "ZA PROPAGANDU U POKRAJINI" на средини жига је монограм ХФС на штиту, лево од штита "13.IV.", десно од штита "1941" (Слика 7.). Пригодни жиг представља уједно и *FD*.

Слика 7. Коверат првог дана (*FDC*) са услужно жигосаним маркама припремљених за филателистичку изложбу у Славонском Броду. (извор: колекција Гаудењи).

3. Закључак

На основу анализе пригодних жигова старе Југославије утврђено је да се 23 пригодна жига могу класификовати и као жигови првог дана (код пригодних жигова са покретним датумом само први дан употребе се узима у обзир). Преглед жигова је дат у Табели 1.

За жиг поводом Балканског споразума није са сигурношћу утврђен тај статус.

Највећи проблем при утврђивању статуса били су неусаглашени и несигурни литературни подаци када разликује дан издања и први дан употребе пригодних марака. Неки каталози су се држали решења поштанских органа пуштања марака у промет, али у стварности у неким случајевима због дистрибуције или других техничких проблема тај дан је одгођен тј. дистрибуција је каснила а самим тим и дан стављања марке/серије у промет.

бр.	Датум издања	Назив пригодног издања и каталошки број (Југомарка)
1	2.9.1932.	Веслачки шамиопнат Европе (ЈМ 111-116)
2	25.5.1933.	XI Међународни конгрес Пен клубова у Дубровнику (ЈМ 117-122)
3	28.6.1933.	Соколски слет у Љубљани (ЈМ 123-124)
4	1.6.1934.	II Покрајински соколски слет у Сарајеву (ЈМ 141-142)
5	12.9.1937.	ЗЕФИБ (ЈМ 202-205 / Блок бр. 1)
6	13.6.1938.	Ваздухопловна изложба (ЈМ 222-225)
7	11.9.1938.	IX Балканске игре (ЈМ 230-233)
8	1.10.1938.	За нашу децу - салвате парвулос (ЈМ 234-237)
9	15.3.1939.	За дом ПТТ чиновника у Београду (ЈМ 238-242)
10	28.6.1939.	Косовска битка (ЈМ 247-248)
11	3.9.1939.	I Међународне ауто-мото трке (ЈМ 249-252)
12	6.9.1939.	Јадранска стража (ЈМ 253-256)
13	9.10.1939.	За инвалиде - Авала (ЈМ 257-260)
14	1.1.1940.	За дом ПТТ званичника и служитеља у Беоргаду (ЈМ 276-280)
15	1.3.1940.	За дом ПТТ чиновника у Загребу (ЈМ 281-285)
16	1.5.1940.	За нашу децу (ЈМ 286-289)
17	1.6.1940.(?)	Балкански споразум (ЈМ 290-293)
18	29.9.1940.	Гутенберг: ободска штампарија 1493 (ЈМ 294)
19	23.12.1940.	Туберкулоза (ЈМ 295-298)
20	1.1.1941.	Звеза бојевников (ЈМ 299-302)
21	16.3.1941.	II филателистичка изложба Бановине Хрватске - цртеж катедрале (ЈМ 303-304)
22	16.3.1941.	II филателистичка изложба Бановине Хрватске - грб Загреба (ЈМ 303-304)
23	13.4.1941.	Филателистичка изложба у Славноском Броду (ЈМ 305-306)

Табела 1. Таблеарни преглед пригодних жигова првог дана Краљевине Југославије.

При састављању прегледа референтни је био први дан употребе (жигосања) пригодних марака. Проблематичан је пригодни жиг Балканског споразума у Београду из 1940, јер одступају литературни подаци пуштања у промет пригодне серије и самим тим статус пригодног жига у својству *FD*.

No.	Date of issue	Title of commemorative stamps issue and catalogue number (Jugomarka - see Čudov et al., 1991)
1	2.9.1932.	European Rowing Championship (JM 111-116)
2	25.5.1933.	XI International Pen Club Congress (JM 117-122)
3	28.6.1933.	Sokol Meeting - Ljubljana (JM 123-124)
4	1.6.1934.	2nd Sokol Meeting in Province - Sarajevo (JM 141-142)
5	12.9.1937.	ZEFIB (JM 202-205 / Блок бр. 1)
6	13.6.1938.	Aeronautical exhibition (JM 222-225)
7	11.9.1938.	9th Balkan Games (JM 230-233)
8	1.10.1938.	For our children - salvate parvulos (JM 234-237)
9	15.3.1939.	For the home of PTT officers - Belgrade (JM 238-242)
10	28.6.1939.	Battle of Kosovo (JM 247-248)
11	3.9.1939.	1st International Auto-Moto Races (JM 249-252)
12	6.9.1939.	Adriatic Guard (JM 253-256)
13	9.10.1939.	For disabled people - Avala (JM 257-260)
14	1.1.1940.	For the home of PTT officers - Belgrad (JM 276-280)
15	1.3.1940.	For the home of PTT officers - Zagreb (JM 281-285)
16	1.5.1940.	For our children (JM 286-289)
17	1.6.1940.(?)	Balkan Convention (JM 290-293)
18	29.9.1940.	Gutenberg: Printing Office in Obod 1493 (JM 294)
19	23.12.1940.	TBC (JM 295-298)
20	1.1.1941.	Soldiers Association (JM 299-302)
21	16.3.1941.	2nd Philatelic Exhibition of the Croatian Banovina - Cathedral (JM 303-304)
22	16.3.1941.	2nd Philatelic Exhibition of Croatian Banovina - Arms of Zagreb (JM 303-304)
23	13.4.1941.	Philatelic Exhibition in Slavonski Brod (JM 305-306)

Table 2. The list of commemorative first day postmarks of Kingdom of Yugoslavia. In case of the postmark no. 17 only small number of postmarks has been analyzed.

2 2
LONDON

INTERNATIONAL
STAMP EXHIBITION

2 TO 9 MAY
2020

Литература - References:

- Čudov, D., Aleksandrić, M., Pirkmajer, M. (ur.) (1991). Katalog poštanskih maraka jugoslovenskih zemalja 1991. Jugomarka, Beograd.
- Michel Europa-Katalog 2014. Vol. 3: Südeuropa. Schwaneberger Verlag GmbH. Unterschleisheim.
- Milošević, M. (ur.) (1991). Katalog 1991 maraka jugoslovenskih zemalja. FND "Jugoslavica moderna", Beograd.
- Novak, D. (1948). Priručnik maraka jugoslavenskih zemalja Svezak 8: Zajednička izdanja stare Jugoslavije (1921-1941) I. Dio. Filatelistički savez Hrvatske, Zagreb, 1948.
- Novak, D. (1948). Priručnik maraka jugoslavenskih zemalja Svezak 9: Zajednička izdanja stare Jugoslavije (1921-1941) II. Dio. Filatelistički savez Hrvatske, Zagreb, 1951.
- Пешић, М.Ч. (1945). СФИБ каталог марака балканских земаља 1945. 5. издање. Српски филателистички биро, Београд.
- Šafar, Z. (2011). Katalog poštanskih maraka u upotrebi na teritoriji Srbije: 1840-2011. Vol. 1, 3. izdanje. SFK, Beograd.

The list of cited references given at the Serbian version of the text

ПЕТРОВЕЦФИЛА XV

Међународна филателистичка изложба

Петнаеста по реду међународна филателистичка изложба одржана је у Бачком Петровцу. Изложби је било знатно више, али на међународном нивоу је петнаеста. Све је почело сарадњом Друштва филателиста Бачки Петровац са Клубом филателиста Нитра у Словачкој и Савезом словачких филателиста. Прва је била 2003. под именом Међународна филателистичка изложба Петровец - Нитра. Следеће године је била изложба Pro Olympia 2004. Трећа је била 2007. под именом Петровецфила. Од тада традиција није прекидана и међународне изложбе се одржавају сваке године почетком августа.

Ове године је учествовало 36 излагача на 40 витрина као и један нумизматички експонат. Променом председника клуба ове године, почели смо мало озбиљније да се бавимо филателијом и тако се десило да смо ове године по први пут имали више интересената за изложбу него што је било места. Са жаљењем смо неке излагаче морали да одбијемо, од којих су неки били из иностранства али једноставно због касне пријаве нису могли да учествују. Ипак, они су већ сада први на списку за Петровецфилу следеће године.

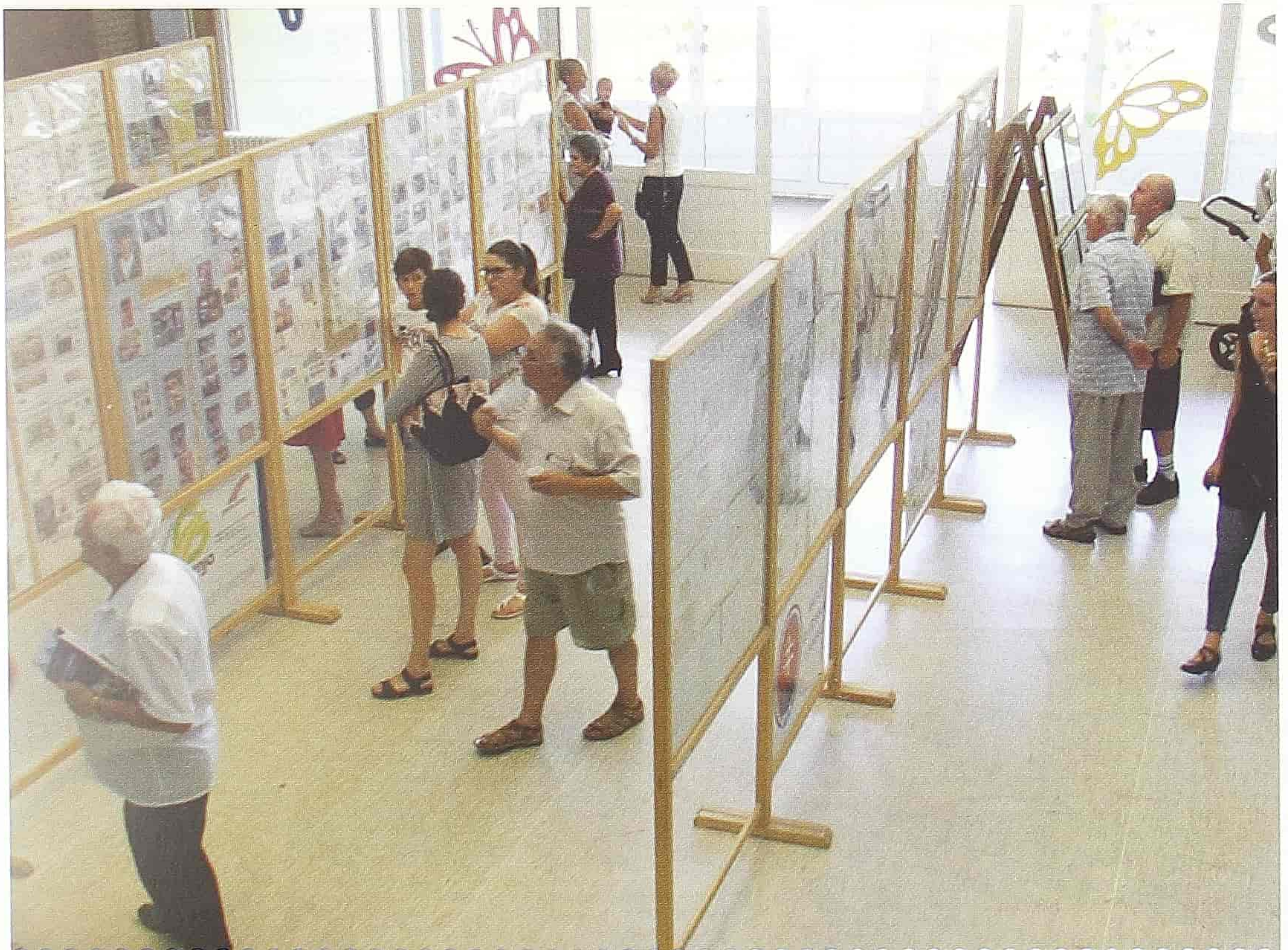
Учествовали су гости из Хрватске, Словеније, Босне и Херцеговине, Словачке, Румуније и први пут ове године гости из Швајцарске и Северне Македоније. Наравно, и неки од најпознатијих филателиста из Србије. Изузетно смо поносни, да су свој материјал представила и деца, чланови нашег друштва филателиста. Тако су се по први пут самостално представили Бојан Савичић, Емил Чеман и Ема Туранова. Надамо се да ће ово бити ветар у леђа тој деци и да ће истрајати као будући филателисти.

За време изложбе, у суботу је био већ традиционални сусрет колекционара у истом простору где је била постављена и сама изложба, у холу Основне школе. Углавном су дошли филателисти али било је и нумизматичара.

Помоћ око организације нам је пружио Савез филателиста Војводине, локална самоуправа и неколико локалних фирми и појединаца.

Као доказ рада ДФ Бачки Петровац може послужити и овогодишње издање Поште Србије које је на програму 1. октобра а то је пригодна поштанска марка поводом 100 година Гимназије у Бачком Петровцу која је ушла у програм издања на иницијативу и захтев нашег Друштва.

*Њиредио Растислав Сјевак,
ФД Бачки Петровац*

Промена тарифе у унутрашњем поштанском саобраћају

ЈП „Пошта Србије“ је 1. августа 2019. изменила цене поштанских услуга у унутрашњем поштанском саобраћају.

Најзаступљеније, обично писмо масе до 20 грама кошта 27 динара, док слање препоручене пошиљке масе до 20 грама износи 81 динар, колико стаје и вредносно писмо на које се додаје и износ за означену вредност. Пошиљка са потврђеним уручењем, масе до 20 грама, кошта 54 динара. Цена судског писма је 54 динара, а слање тисковине, масе до 20 грама, износи 19 динара. Нова цена руковања поштанском упутницом је 27 динара, док је код Постнет упутнице цена услуге 54 динара.

Занимљиво је напоменути да је по новој тарифи II стопа масе од 21 до 50 грама, уместо као до сада од 21 до 100 грама. III стопа масе је следствено томе од 51 до 100 грама.

ПИСМОНОСНЕ УСЛУГЕ					
Стопе масе у грамима	ПИСМО	ТИСКОВИНА (ШТАМПАНА СТВАР)			
	Писмо	Препоручено	Вредносно*	Тисковина	Препоручена
до 20	27,00	81,00	81,00	19,00	73,00
од 21 до 50	32,00	86,00	86,00	23,00	77,00
од 51 до 100	40,00	94,00	94,00	28,00	82,00
од 101 до 250	54,00	108,00	108,00	38,00	92,00
од 251 до 500	94,00	148,00	148,00	66,00	120,00
од 501 до 1.000	108,00	162,00	162,00	76,00	130,00
од 1 001 до 2.000	148,00	202,00	202,00	104,00	158,00
*За означену вредност до 2.500,00 динара			25,00		
*За означену вредност преко 2.500,00 динара			1% од означене вредности		
За тисковине масе од 2.001 до 5.000 грама, на сваких 1.000 грама или део од 1.000 грама			13,50		
За тисковине масе од 5.001 до 10.000 грама			цена по уговору		
ДОПИСНИЦА до 20 грама			22,00		
СЕКОГРАМИ			ослобођено од плаћања		

Flash

Fédération Internationale de Philatélie

Светска филателистичка изложба у Вухану

У склопу обележавања 70. годишњице оснивања Народне Републике Кине у Вухану је од 11.06. – 17.06.2019. године одржана светска филателистичка изложба CHINA 2019 у организацији свих кинеских филателистичких федерација, заједно са State Post Bureau Народне Републике Кине, народном Владом провинције Хубеи и кинеском Поштанском групацијом. Изложба је одржана под окриљем FIAP (Federation of Inter-Asian Philately) и под патронатом FIP.

Вухан је велики град на обали реке Јангце и у великој мери је изграђен у последњих 50 година, иако има много дужу историју. Са 10 милиона становника, развијеном индустријом и 40 универзитета, град се и даље развија и расте великом брзином.

Изложба је одржана у огромном комплексу који чине хотел и изложбене дворане, уз учешће излагача из 85 земаља који су у такмичарском делу изложили колекције на близу 3.450 витрина, док су у ревијалном делу колекције биле изложене на више од 1.200 витрина. Такође, било је изложено и 145 експоната у класи литературе.

У такмичарском смислу, изложба је обухватила 14 класа филателије. Поред традиционалних FIP такмичарских класа, на овој изложби су први пут на FIP нивоу представљене разгледнице као експериментална излагачка класа.

Великом златном медаљом награђено је 40 колекција, док је 111 освојило златну медаљу.

Наша земља се представила колекцијама шест излагача од којих су се две колекције такмичиле у класи „Поштанска историја“, једна колекција у класи „Традиционална филателија“, једна колекција у класи „Модерна филателија“, три колекције у класи „Једна витрина“ и два експоната у класи „Литература“.

Презиме и име излагача	Назив колекције	Број бодова	Освојена медаља
Антић Предраг	The Kingdom of Serbia	91	Златна
Боричић Александар	Partisan censored mail and civil mail of Yugoslavia 1941-1947	85	Велика позлаћена
Боричић Александар	The Postal History of Montenegro 1799-1916	85	Велика позлаћена
Милић Владимир	Serbia - Personalized Postage Stamps	73	Сребрна
Бараћ Горан	Republic of Srpska - Local Issue Doboј	62	-
Влајнић Борис	Travelling Post Office Cancellations in Bosnia and Herzegovina 1890-1918	80	-
Тангл Иван	Peterwardein in the Prestamp Philately 1771-1850	83	-
Радовановић Милан	Bulgarian Occupation of Serbia in Great War (Postal History) - Silent Witness	82	Велика позлаћена
Филателистичко друштво Бања Лука	Fakes and Forgeries in Philately of Bosnia and Herzegovina 1879-1918	80	Велика позлаћена

Треба истаћи да су се Кинези својим гостопримством и љубазношћу још једном доказали као традиционално добри домаћини и учинили да сви учесници понесу кући најлепше утиске.

*Зоран Стејановић
српски национални комесар*

中国 2019 世界集邮展览

9окно, Крањ, Словенија 5. 9. 2019 – 12. 9. 2019.

У Горењском музеју, уз подршку Словенске поште, у организацији филателичког савеза Словеије (FZS) одржана је девета специјализована самостална изложба – 9окно (Девети прозор) Крањ 2019.

Изложба је ове је ове године била национална са међународним учешћем, 1. ранга.

У конкуренцији од укупно 52 излошка, чланови СФС су учествовали са 4 излошка у две класе и постигли следеће резултате:

Поштанска историја:

- Иван Тангл - *Military Censorship Marks in Ujvidek / Novi Sad during the WW I* – 81 бод, велика позлаћена медаља
- Владимир Милић - *Упошреба помоћној издања «Манасџири са уређиском ДФЈ» 1944/1945* – 83 бода, велика позлаћена медаља

Традиционална филателија:

- Владимир Милић - *Studie über die jugoslawische Dauerserie "Präsident Tito" seit 1974* – 76 бодова, позлаћена медаља
- Светислав Д. Јелић - *Прејлег редовних марака Југославије са мотивима цркви и манасџира у периоду 1994-2004* – 75 бодова, позлаћена медаља.

урредио Светислав Д. Јелић

9окно, Крањ – отварање изложбе

Национална изложба са међународним учешћем EFIRO 2019, у организацији румунске филателистичке федерације је одржана од 19.9.2019. до 22.9.2019. у част 145 година од оснивања светске поштанске организације (UPU), под покровитељством Министарства комуникација Румуније.

У изложбеном простору Музеја румунских записа (Museum of Romanian Records) је одржан и 40. симпозијум историје румунске филателије и поште.

Српски излагачи су се такмичили у 4 класе са укупно 8 изложака и остварили следеће резултате:

1. Традиционална филателија:

- Горан Бараћ - *Republic of Srpska - Local Issue Doboj* - 78 бодова, велика сребрна медаља
- Раденко Радановић - *Typing Errors on Republika Srpska Stamp* - 78 бодова, велика сребрна медаља

2. Поштанска историја:

- Иван Тангл - *Peterwardein in the pre-stamp philately 1771-1850* - 90 бодова, златна медаља
- Борис Влајнић - *Travelling Post Office Cancellations in Bosnia and Herzegovina 1890-1918* - 83 бода, позлаћена медаља

3. Тематска филателија:

- Тивадар Гаудењи - *Segments of the Serbian Geology* - 69 бодова, сребрно-бронзана медаља
- Тивадар Гаудењи - *International Geological Congress* - 69 бодова, сребрно-бронзана медаља

4. Филателистичка литература:

- Миодраг Р. Вуковић - *Serbian Military Postal System in Exile 1916-1918* - 88 бодова, велика позлаћена медаља
- Ђорђе Радичевић - *Fakes and Forgeries in Philately of Bosnia and Herzegovina 1879-1918* - 82 бода, позлаћена медаља.

уреднио Свѣтислав Д. Јелић

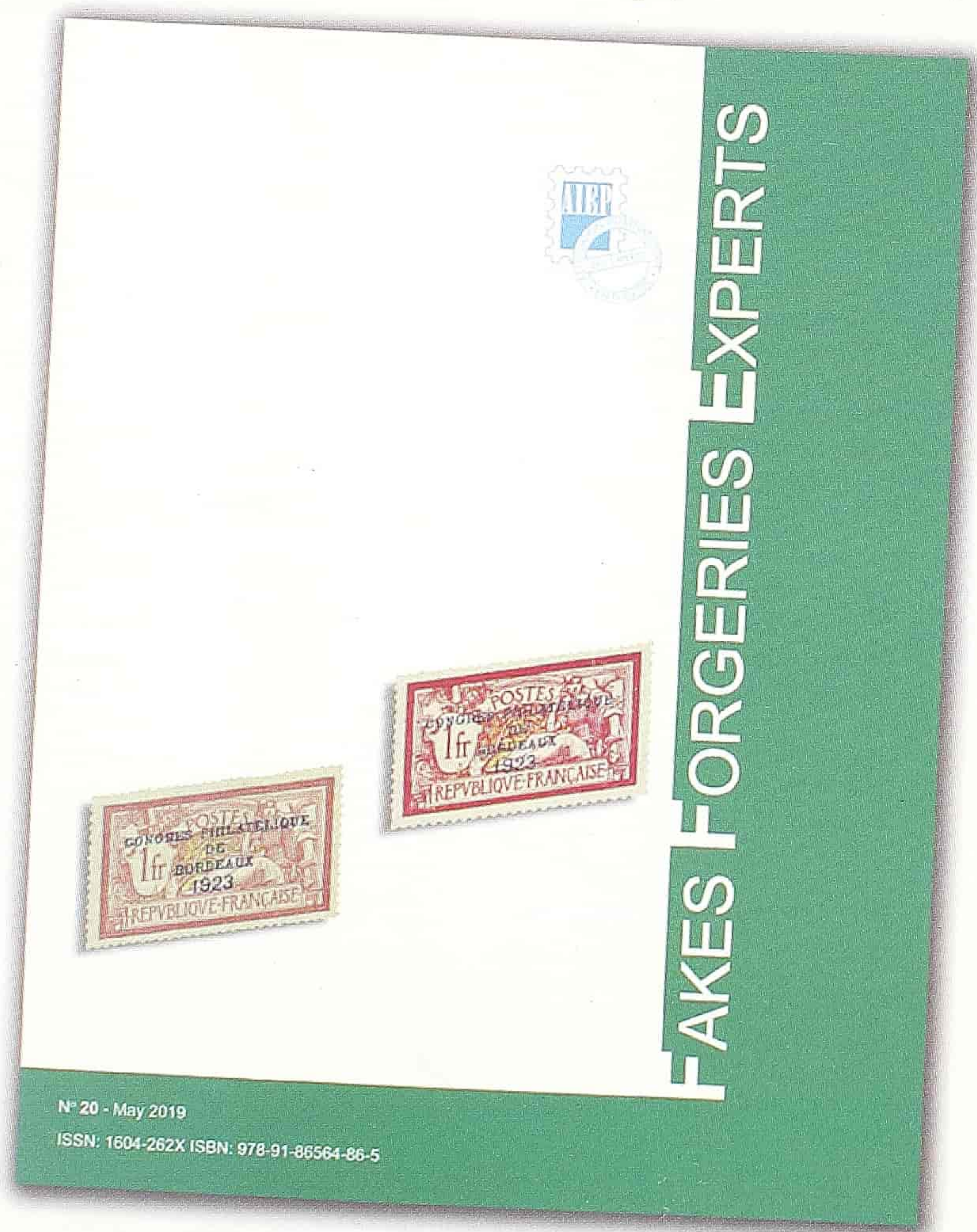
FFE #20 is here!

Изашао је нови број часописа Fakes, Forgeries & Experts Journal, а овог пута аутори су објавили 19 чланака на тему фалсификата. Број 20 је посебно атрактиван текстовима у веома различитим областима, од фалсификовања марака до фалсификованих писама. Неколико чланака као предмет истраживања има фалсификовање претиска.

Између осталих, за овај број пишу светски признати стручњаци у овој области: Bob Odenweller, Jean-François Brun или Eduardo Escalada су само неки од њих.

Уредник FFE Journal Vincent Schouberechts представио је нови број часописа у току изложбе STOCKHOLMIA 2019.

Преузето са www.ffejournall.com

FAKES FORGERIES EXPERTS

Преглед издања Поште Србије у периоду јануар 2019 – јун 2019.

Каталожки бројеви су усаглашени са Каталогом српских поштанских марака 2006-2014 и прегледом издања Поште „Србија“ објављиваним у Филателистичком гласнику у периоду 2013-2018

Датум	Број*	Назив	Табак	Тираж	КПД	МК
5. II 2019.	861 862	Лунарни хороскоп – година свиње 23 дин. – 74 дин. – Аутор: Бобан Савић Гума: полусјајна Зупчање: 13 3/4	(5x5) 25	175 000 50 000	1	
21. II 2019.	863 864	Васкрс 23 дин. – детаљ фреске из манастира Студеница 74 дин. – детаљ фреске из манастира Студеница Аутор: Јакша Влаховић Гума: полусјајна Зупчање: 13 3/4	(5x5) 25	215 000 100 000	1	
28. II 2019.	865	150 година од рођења Махатме Гандија 75 дин. – Махатма Ганди Аутор: Бобан Савић Гума: полусјајна Зупчање: 13 3/4	(3x3) 8+1	25 000	1	
7. III 2019.	866 867 868 869	Флора 50 дин. – <i>Psilocybe serbica</i> 50 дин. – <i>Tuber petrophilum</i> 50 дин. – <i>Coprinopsis picasea</i> 50 дин. – <i>Ocotospora rannosa</i> Аутор: Мирослав Николић Гума: полусјајна Зупчање: 13 3/4	(4x4) 16	25 000 25 000 25 000 25 000	2	
12. III 2019.	870	50 година Радио Београда 202 23 дин. – Аутор: Бобан Савић Гума: полусјајна Зупчање: 13 3/4 * на 9-тој позицији у табаку се налази скривени знак цртача	(5x5) 25	25 000	1	
27. III 2019.	871	100 година Удружења драмских уметника Србије Аутор: Бобан Савић Гума: полусјајна Зупчање: 13 3/4	(5x5) 25	45 000	1	

Датум	Број*	Назив	Табак	Тираж	КПД	МК
27. III 2019.	872 873 874 875 876 877 878 879	Великани српског глумишта 23 дин. – Велимир Живојиновић 23 дин. – Љубиша Самарџић 23 дин. – Мира Ступица 23 дин. – Слободан Алигрудич 23 дин. – Предраг Лаковић 23 дин. – Соња Савић 23 дин. – Милорад Мандић 23 дин. – Небојша Глоговац Аутор: Марина Калезић Гума: полусјајна Зупчање: 13 3/4	(2x4) 8	25 000 25 000 25 000 25 000 25 000 25 000 25 000 25 000	4	
11. IV 2019.	880 881	Градови Србије 70 дин. – Зрењанин 70 дин. – Панчево Аутор: Анамари Бањац Гума: полусјајна Зупчање: 13 3/4	(3x3) 8+1	50 000 50 000	2	2
18. IV 2019.	882 883 884 885	Заштићене животињске врсте 23 дин. – Алпијски дугоушан 46 дин. – Степски твор 50 дин. – Балканска дивокоза 70 дин. – Мрки медвед Аутор: Мирослав Николић Гума: полусјајна Зупчање: 13 3/4	(5x5) 20+5	25 000 25 000 25 000 25 000	2	
23. IV 2019.	886 887 888 889 Карнет 11	Уметничка игра у Србији 50 дин. – Мага Магазиновић 50 дин. – Смиљана Мандукић 50 дин. – Јованка Бјегојевић 50 дин. – Душанка Сифниос Аутор: Надежда Скочајић Гума: полусјајна Зупчање: 13 3/4	(2x2) 4	15 000	2	
9. V 2019.	890 891	Европа – Националне птице 69 дин. – Пузгавац 100 дин. – Жута чапља Аутор: Бобан Савић Гума: полусјајна Зупчање: 13 3/4	(3x3) 8+1	50 000 45 000	1	

Датум	Број*	Назив	Табак	Тираж	КПД	МК
17.V 2019.	892 893	Музејски експонати - 175 година Народног музеја у Београду 23 дин. - Симеон Роксандић, Дечак који вади трн, бронза, 1922 74 дин. - 74 дин – Огист Реноар, Купачица, око 1915 Аутор: Јакша Влаховић Гума: полусјајна Зупчање: 13 3/4	(3x3) 8+1	50 000 50 000	1	2
23.V 2019.	894	Никола Тесла - редовна марка 23 дин. – Никола Тесла Аутор: Марина Калезић Гума: полусјајна Зупчање: 13 3/4	(10x10) 100			
23.V 2019.	895	Милутин Миланковић - редовна марка 35 дин. – Милутин Миланковић Аутор: Марина Калезић Гума: полусјајна Зупчање: 13 3/4	(10x10) 100			
13.VI 2019.	896 Блок	800 година аутокефалности српске цркве 100 дин. – манастир Жича и Свети Сава, детаљ фреске из манастира Милешева Аутор: Анамари Бањац Гума: полусјајна Зупчање: 13 3/4		20 000	1	

Преглед доплатних марака у периоду јануар 2019 – јун 2019.

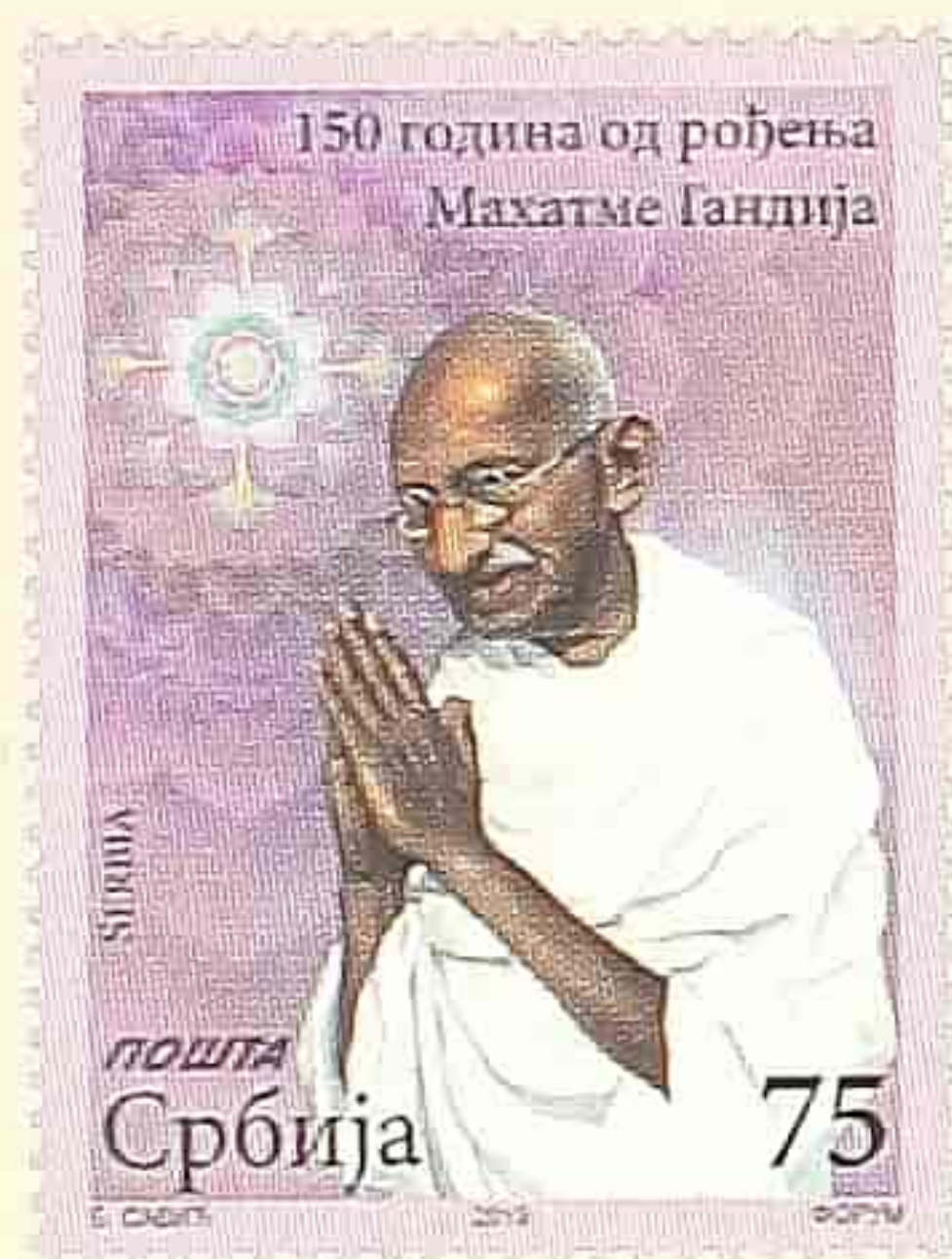
Датум	Кат. број	Назив	Табак	Тираж	Период употребе
4. III 2019.	83	Кров Аутор: ? Гума: полусјајна Зупчање: 13 1/4	(10x10) 100		04. III 2019. - 17. III 2019.
8.V 2019.	84	Недеља Црвеног крста аутор: Јакша Влаховић Гума: сјајна Зупчање: 13 1/4 *на марки пише – Недеља солидарности	(10x10) 100		08.V 2019. - 15.V 2019.

861 862

863 864

865

866 867
868 869

870

871

880 881

872 873 874 875
876 877 878 879

886 887
888 889

882 883 884 885

890
891

892 893

894

895

83

84

896

Пловдив 2019, фото: Светислав Д. Јелић

САВЕЗ ФИЛАТЕЛИСТА СРБИЈЕ

Актуелности из СФС, ФЕРА и ГПР.

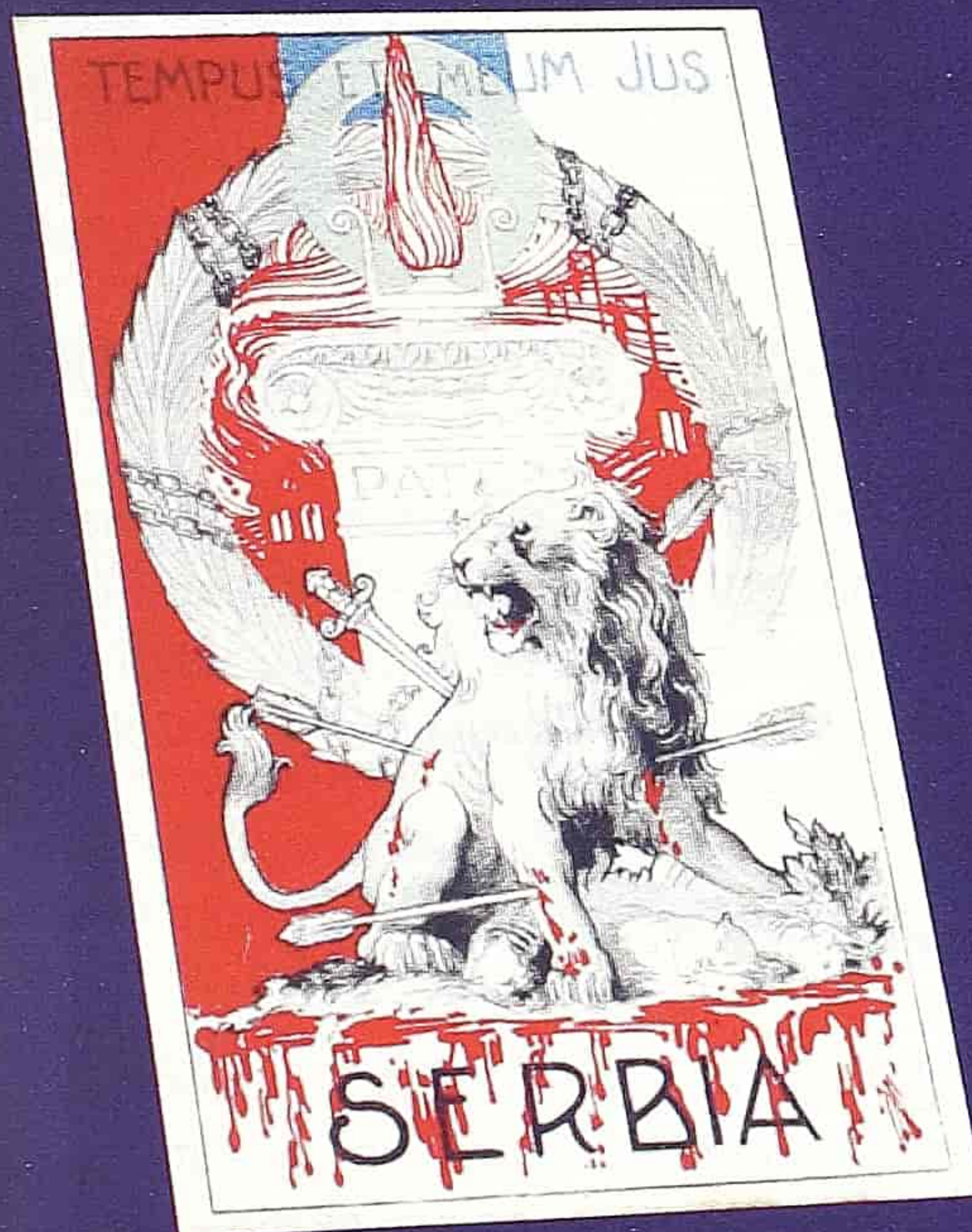
Пошаљите Вашу имејл адресу на:

sfs@ptt.rs

*и будите информисани о актуелним дешавањима,
предавањима, изложбама и догађајима у свету филателије.*

Савезници и Срби у Великом рату (1916 – 1918)

Неми сведоци

Проф. др. Милан Радовановић

Београд

2016

ЗАПИСНИК

Прве редовне седнице Управног одбора Савеза филателиста Србије

Прва седница Управног одбора Савеза филателиста Србије (у даљем тексту УО СФС) у скупштинског сазива од 2019. одржана је у понедељак, 6.5.2019. у просторијама СФК (Господар Јевремова 65, Београд) са почетком у 15 часова.

Присутни чланови УО СФС су: Никола, Љубичић, Иван Тангл, Светислав Јелић, Жељко Поповић, Горан Војновић, Зоран Степановић, Предраг Антић и Александар Крстић
Одсутан: Милан Мишовић.

Састанку су, по позиву, присуствовали: Тивадар Гаудењи, Угљеша Стефановић и Владимир Милић.

Према утврђеним тачкама дневног реда донети су следећи закључци и одлуке:

1. План рада у наредном периоду.

- Омасовљење и формирање нових клубова (реф. Н. Љубичић):

Закључак:

У неким местима због малог броја филателиста, филателисти нису чланови СФС и тренутна јединствена корпоративна (клубска) чланарина у износу од 5000 динара годишње, представља велико оптерећење уколико клуб има мали број чланова. Н. Љубичић и П. Антић су обећали да ће у неким местима Србије пробати да реактивирају филателисте и клубове/друштва.

- Промоција филателије

Закључак:

Дискусија на тему филателистичког рада у школама у виду представљања и промоције имала је опречна мишљења. СФС ће подржати овакву иницијативу, али нема финансије и сигурне и поуздане кадрове за ову активност.

УО СФС је сагласан у ставу да би тренутно најбољи начин афирмисања и промоције филателије била форма предавања за заинтересоване, нарочито у склопу филателистичких изложби. Предавања би требало да буду тематска (одређени период поштанске историје оређеног простора, или сегмент тематске филателија итд.), слично предавању из 2016. године у просторијама ПТТ музеја у Београду.

Г. Војновић је саопштило да постоје контакти са новинарима, које би требало искористити приликом промотивних активности.

- Организација изложби

Закључак:

Планирају се изложбе мањег обима за 2020. у Новом Саду и у Музеју Југославије у Београду.

3. Степановић у својству комесара за Кина 2019. обавестио присутне да СФС наступа са 11 изложака од којих 2 су из филателистичке литературе.

Одлука:

СФС ће подржати регионалне изложбе нетакмичарског карактера у Апатину (једновитринска током Рибарских вечери) и Бачком Петровцу (током Словачких народних свечаности). Делегати, испред УО СФС, ће бити И. Тангл (Б. Петровац) и С. Јелић (Апатин).

Чланови СФС који ће учествовати на следећим изложбама за које су одређене контакт особе:

- З. Степановић (комесар) за Кина 2019 (Вухан),
- С. Јелић координатор за 9окно (Крањ), ЕФИРО 2019 (Букурешта), Бугарска 2019 (Пловдив) и
- И. Тангл (координатор) Век уједињења (Темишвар).

За изложбе за које је одређен комесар или координатор, по потреби СФС плаћа трошкове ата карнета. УО СФС ће донети одлуку о комесару поједине изложбе, уколико то буде неопходно.

- **Извештај о примопредаји бившег секретара и председника СФС (реф. Н. Љубичић).**

Закључак:

Бивши секретар С. Меанџија је 23.4.2019. предао:

- готовину 539.000 динара и 600 евра,
- 735 ком. ППМ,
- документацију из банке - на рачуну СФС располаже са 99.300 динара,
- 9 златних значака и 10 сребрних значака.

Непокретна имовина није пописана, за то је задужена особа која свакодневно дежура у канцеларији СФС.

У АПР-у завршена регистрација одговорног лица СФС.

• План финансирања СФС

Закључак:

Пошто је цена закупа просторија за клупске састанке висока (45.000 динара месечно), СФС ће повећати цену улазнице.

Одлука:

Улаз за недељне клупске састанке ће од 1. септембра 2019. износити:

- 100 динара за чланове СФС 100 динара,
- 150 динара за особе које нису чланови СФС 150.
- Улазницу не плаћају жене и омладина (до 21 године старости).

Н. Љубичић и П. Антић су одређени за преговоре са ЈП "Пошта Србије" о донацији и спонзорству (ФИП, ФЕПА чланарина, "Филателиста" итд.).

Н. Љубичић и Г. Војновић су одређени да нађу и пробају да реше адекватнији простор за клупске састанке у Београду.

Предлог нацрта новог Статута СФС ће радити А. Крстић, Т. Гаудењи и В. Милић.

За регистрацију ата карента при Привредној комори Србије З. Степановић ће бити опуномоћен.

• **Пословник за одржавање ванредних седница СФС**

Одлука:

Са мањим изменама (члан 6.), предлог пословника за одржавање ванредних (електронских) седница УО СФС је прихваћен и налази се у прилогу.

• **Извештај о раду Савета атестатора СФС (реф. А. Крстић)**

Закључак:

Тренутно три атестатора има СА СФС (А. Крстић, З. Бошковић и Н. Љубичић). Председник СА СФС је А. Крстић. Рад СА СФС је усаглашен и није било никаквих примедби.

Ради бољег функционисања СА СФС договорено је да у просторијама СФС под кључем, постоји регистратор у којем би се чувао извештај атестатора под којим бројем шта је атестирано како би касније имали увид и могућност провере постојања атеста.

6. Начин информисања чланства

Закључак:

За сада сходно Статуу СФС "Филателсита" ће бити часопис СФС информативно-стручног карактера. Уредник у наредном периоду ће бити В. Милић, који је изложио унапређен концепт часописа, који је прихваћен. Предложени чланови уређивачког одбора су Н. Љубичић, М. Вуковић, М. Радовановић, В. Беговић. Технички секретар је У. Стефановић. У. Стефановић ће бити задужен за вођење фејсбук странице СФС.

За архитектуру и редизајн сајта СФС, избор адекватнијег домена и проналажење понуда је задужен С. Јелић.

Одлука:

Сва примљена пошта на мејлу СФС (sfs@ptt.rs) аутоматски се прослеђује на имејл адресе чланова УО. С. Јелић је задужен за ову ставку.

7. Разно

Донета је одлука да се плаћају путни трошкови доласка у Београд на седнице УО СФС за Жељка Поповића из Апатина.

И. Тангл је известио чланове УО СФС о раду и функционисању Савеза филателиста Војводине (СФВ). Од 8 филателистичких друштава чланица СФС, са подручја Војводине су 4 друштва, а СФВ подржава рад још неколико клубова/друштава са мањим бројем филателиста организованих самостално или у оквиру других колекционарских друштава, који нису чланови СФС. Скупштина СФВ је планирана у наредном периоду, а информација и позив биће упућени УО СФС и председнику СФС.

Седница УО СФС је завршена у 18 часова.

**Састанци филателиста
у Београду**

недељом од 9 до 14 часова

Просторије Савеза глувих и
наглувих Србије,
улица Светог Саве 16-18/II

**Састанци Друштва
новосадских филателиста**

недељом од 9 до 12 часова

Просторије удружења
пензионера Новог Сада,
улица Поштанска 3

УКРАТКО

ФЕПА награде 2018 – победници

Добитници ФЕПА награде су:

- ФЕПА медаља 2018 за изузетну службу у организацији у филателији добио је Pedro Vaz Pereira из Португала.
 - ФЕПА медаља 2018 за изразиту подршку у организацији филателије добио је Modesto Fraguas Herrera из Шпаније.
 - ФЕПА медаља 2018. за изванреди допринос у филателистичком истраживању добио је Karoly Szucs из Мађарске за публикацију „Фискална филателија Мађарске
- Сертификати су додељени другопласиранима (по абecedном реду земље):
- Heinz Wewer (Немачка) за "Abgereist, ohne Angabe der Adresse",
 - Carlo Doria (Италија) као пројектни координатор "La Filatelia tematica racconta la Grande Guerra",
 - Hans Vogels (Пољска) за "The Polish Post in the Free City of Danzig 1920 - 1939. Part IV", и
 - Jeffrey Stone - Kaj Hellman (Велика Британија) за „Agathon Faberge - Portrait of a Philatelist“.

Четири нова члана жирија ФИП-а од чланова ФЕПА-е

Након што су успешно радили као приправници жирија на ФИП-а светској изложби КИНА 2019, следећи филателисти акредитовани су као жири ФИП-а: Adriano Bergamini (Швајцарска), Ralph Ebner (Немачка), Simon Richards (Велика Британија) и Arie Zonjee (Холандија).

Нови жири ФИП-а од чланова ФЕПА-е

Следећи жири чланова ФЕПА-е акредитовани су као жири ФИП-а, који су некада успешно били приправници жирија на ФИП-а светској изложби Тајланд 2018: Mehmet Akan (Турска), Alfred Kunz (Аустрија), Ben Palmer (Велика Британија) и Никола Љубичић (Србија).

Избори у ФЕПА одбору

На следећем ФЕПА конгресу, који ће се одржати 29. Новембра 2019. године у Монаку, биће изабрани нови:

- Председник
- Генерални секретар
- ФЕПА директор

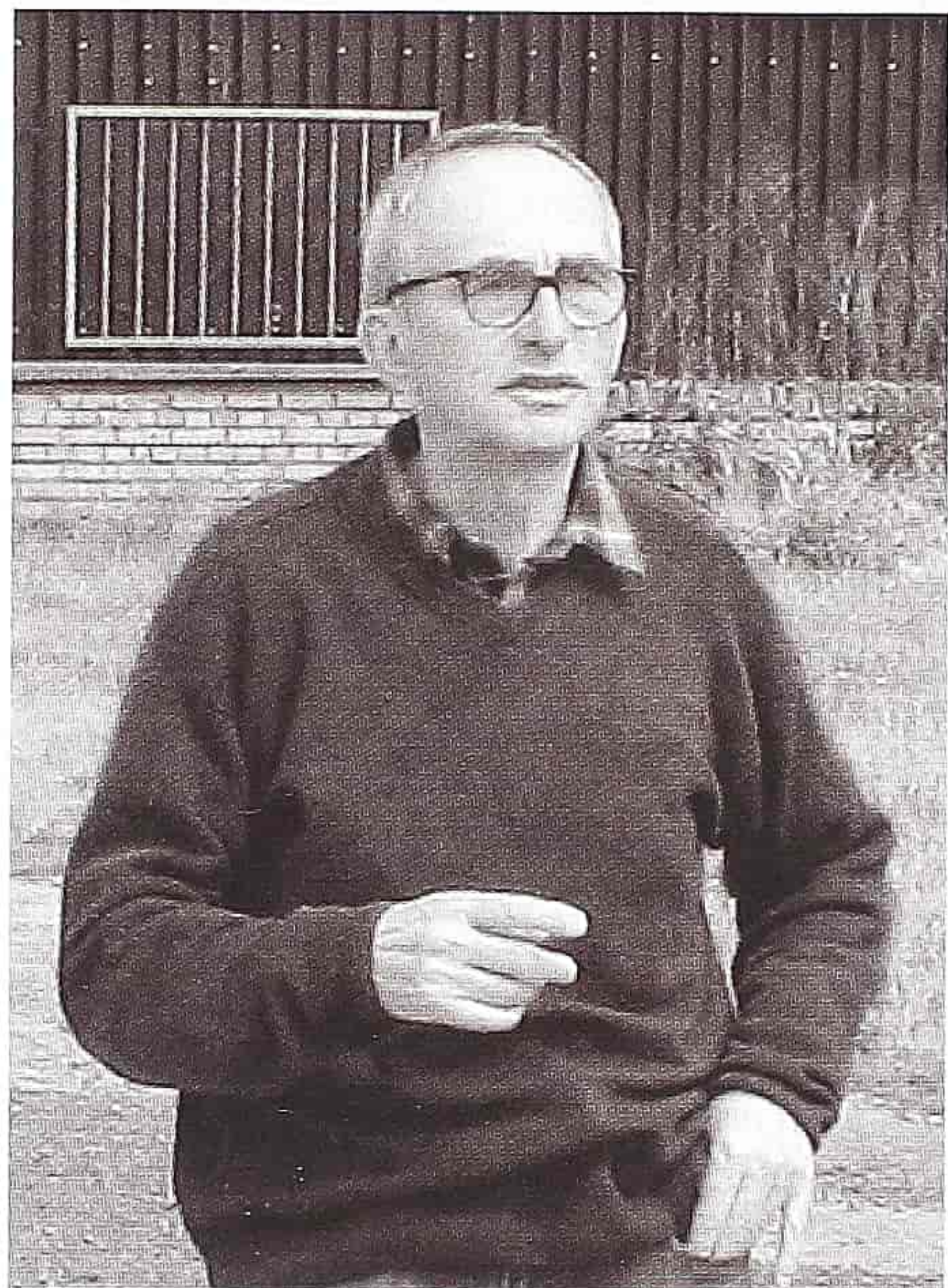
Кандидати су:

- Bill Hedley, за председника,
- Costas Chazapis, за директора,
- Игор Пирц и Rafael Acuna Castillo, за секретара

приредио Уљеша Стефановић

Др Мирко Царан 1933 – 2019

Поимање филателије као културе

Још један истакнути члан наше малобројне филателистичке заједнице више није са нама. Др Мирко Царан, истраживач поштанске историје и поштанских целина, атестатор за подручје поштанских целина Савеза филателиста Југославије а потом и Србије, члан националних жирија, излагач филателије и аутор бројних студија и чланака, преминуо је 28. априла.

У свежем сећању ми је разговор који смо водили у његовом стану када ми је поклонио сепарат зборника Матице српске, у коме је после пуних десет година чекања (1991. године) објављен његов рукопис Поштанска служба Равногорског покрета. Пре тога нико није хтео или није смео да се одважи и објави то драгоцену поштанско-историјско штиво. Тада смо се по ко зна који пут договарали о новом профилу часописа Филателиста имајући визију да га ослободимо домаћих стереотипа

сличних публикација и винемо у европске филателистичке висине. И то нам је пошло за руком уз помоћ неколицине истакнутих филателистичких писаца и истраживача поштанске историје.

На Светској изложби NAFNIA 01 у Копенхагену (2001. године) часопис Филателиста је освојио позлаћену медаљу за литературу. Невероватно високо признање у светској конкуренцији. Отварали смо нове странице југословенске и српске филателије. Мирков рукопис је у часопису Филателиста представљен филателистичкој читалачкој публици.

Мирков рад је конкретан, истраживачки, зналачки, а писање одговорно. Импоновао је његов документаристички и критички однос према грађи са којом се сусретао. У једној прилици питао сам га зашто купује документ видно оштећен, са дебелим наслагама времена. Одговорио ми је: "Задржаћу га док не нађем бољи..." Читање, гледање, па поново читање, све док се не сагледа и документује суштина. Нема писања без читања био је наш редакцијски завет. Предаје ми за објављивање копију колекције писама која су разменили великани српске филателије Евжен Дероко и Ђорђе Антић од 1929. до 1939. године. Драгоцену грађу за историју српске филателије. Никада публикована.

Свој сакупљачки рад документује излошцима поштанских целина које са успехом излаже у земљи и иностранству: Поштанске целине Црне Горе 1887 – 1916 (ЈУФИЗ VIII, 1995), Дописне карте и поштанске целине СХС 1918 – 1921 (ЈУФИЗ IX, 1997), Поштанске целине Кнежевине и Краљевине Србије (ЈУФИЗ X, 2000).

Са још десетак ентузијаста покреће истраживачки пројекат и документарну изложбу Документа филателистичке Јудаике I и II (2006. и 2008. године) под окриљем Јеврејског историјског музеја у Београду.

Успех је био изнад свих очекивања, што се видело по посети и реаговањима из земље и иностранства. Овим је теоријски и практично указано на значај историјског прожимања различитих култура – на значај чувања и прикупљања филателистичке грађе о историји Јевреја на тлу Србије и Југославије.

Још увек су ми живе слике нашег одласка на археолошки локалитет Челарево, 2006. године. Требало је видети на лицу места некрополу у којој су пронађени фрагменти опеке са урезаним знаком меноре.

Хтели смо да то пренесемо на персонализовану поштанску марку и успели смо. Кренули смо трагом бриљантне књиге Меноре из Челарева. Пред собом смо имали каталошку обраду збирке пронађених фрагмената. Др Царан је фотографисао, покушавао да разговара са људима који су ту на простору данашње циглане нешто радили. Филателија је најмање стављање марака у класер. Он је то добро знао.

Неуморно је радио и на другим манифестацијама које филателију смештају у високо друштво културе као што је Ноћ музеја 2010. и 2011. године, под сводом Јеврејског историјског музеја у Београду.

Била је част познавати га и сарађивати са њим на многим филателистичким пројектима.

Ћриредио Војислав Бејовић

ФИЛАТЕЛИСТА

ОРГАН САВЕЗА ФИЛАТЕЛИСТА СРБИЈЕ -- БЕОГРАД

ПРОДАВНИЦА
ФИЛАТЕЛИЈА

СРБИЈАМАРКА
ФИЛАТЕЛИЈА

ПОШТА

Продавница „Филателија“, Таковска 7, Београд
“Philately” shop, Takovska 7, Belgrade
Tel + 381-11-33 43 248, filateljaprodavnica@posta.rs

Филателистички шалтер у Главној пошти, Таковска 2, Београд
Philatelic Window at the Main Post Office, Takovska 2, Belgrade
Tel +381-11-32 10 135, filatelijasalter@posta.rs

Срби марширају као ПОБЕДНИЦИ 14. јула 1919.
на паради поводом обележавања дана Бастилје

Serbian Army - Victory March in Paris
The Bastille Day military parade, 14th July 1919.

